

Ընդունվել է
2026 թվականի
հունիսի 12-ին
Հրապարակվել
է
2026 թվականի
հուլիսի 16-ին

Հրապարակային

GrecoRC5(2026)10

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՓՈԻԼԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Կոռուպցիայի կանխարգելումը և բարեվարքության խթանումը
իշխանության կենտրոնական մարմիններում (բարձրագույն գործադիր
մարմիններում)
և

իրավապահ մարմիններում

ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդունվել է ԳՐԵԿՈ-ի կողմից
դրա 103-րդ լիազումար նիստում
(Ստրասբուրգ, 2026 թվականի հունիսի 8-12)

Group of States against Corruption
Groupe d'États contre la corruption

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. ԳՐԵԿՈ-ի հինգերորդ փուլի գնահատումը վերաբերում է Կոռուպցիայի կանխարգելմանը և բարեվարքության խթանմանն իշխանության կենտրոնական մարմիններում (բարձրագույն գործադիր մարմիններում) և իրավապահ մարմիններում:

2. Սույն Համապատասխանության զեկույցով գնահատվում է Հայաստանի իշխանությունների կողմից ձեռնարկված միջոցառումները՝ Հինգերորդ փուլի Հայաստանի գնահատման զեկույցում ներկայացված հանձնարարականների կատարման ուղղությամբ, որն ընդունվել է ԳՐԵԿՈ-ի կողմից իր 96-րդ լիազումար նիստում (2024 թվականի մարտի 18-22-ը) և հրապարակվել է 2024 թվականի ապրիլի 18-ին:

3. ԳՐԵԿՈ-ի Ընթացակարգային կանոններով¹ սահմանված պահանջներին համապատասխան՝ Հայաստանի իշխանությունները ներկայացրել են Իրավիճակային զեկույց, որը պարունակում է տեղեկություններ՝ Գնահատման զեկույցում ներկայացված հանձնարարականների կատարման ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցառումների մասին: Այդ զեկույցն ստացվել է 2026 թվականի հունվարի 13-ին և հիմք է ծառայել սույն Համապատասխանության զեկույցը պատրաստելու համար:

4. ԳՐԵԿՈ-ն ընտրել է Հյուսիսային Մակեդոնիան (իշխանության կենտրոնական մարմիններում բարձրագույն գործադիր մարմինների առնչությամբ) և Դանիան (իրավապահ մարմինների առնչությամբ)՝ համապատասխանության ընթացակարգի համար զեկուցողներ նշանակելու նպատակով: Նշանակված զեկուցողները եղել են պարոն Վլադիմիր ԳԵՈՐԳԻԵՎԸ՝ Հյուսիսային Մակեդոնիայի կողմից, և պարոն Ջոնաթան ԳԱՍՍԵՀՈԼՄԸ՝ Դանիայի կողմից: Սույն զեկույցը պատրաստելու հարցում նրանց աջակցել է ԳՐԵԿՈ-ի քարտուղարությունը:

5. Սույն Համապատասխանության զեկույցով գնահատվում է Գնահատման

---

¹ Գնահատման հինգերորդ փուլի համապատասխանության ընթացակարգը կարգավորվում է ԳՐԵԿՈ-ի Ընթացակարգային կանոններով՝ դրանցում կատարված փոփոխություններով: Տե՛ս վերանայված 31bis և վերանայված 32 bis կանոնները:

զեկույցում ներառված յուրաքանչյուր առանձին հանձնարարականի կատարումը և տրվում է անդամ պետության կողմից այդ հանձնարարականներին համապատասխանության մակարդակի ընդհանուր գնահատականը: Ամբողջությամբ չկատարված (մասամբ կատարված կամ չկատարված) ցանկացած հանձնարարականի կատարումը կգնահատվի իշխանությունների կողմից սույն Համապատասխանության զեկույցի ընդունումից 18 ամիս անց ներկայացվելիք հետագա Իրավիճակային զեկույցի հիման վրա:

II. ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

6. Գնահատման իր զեկույցում ԳՐԵԿՈ-ն Հայաստանին ներկայացրել է 22 հանձնարարական: Այդ հանձնարարականների կատարմանն առնչվող տեղեկությունները ներկայացված են ստորև:

Կոռուպցիայի կանխարգելումը և բարեվարքության խթանումն իշխանության կենտրոնական մարմիններում (բարձրագույն գործադիր մարմիններում)

Հանձնարարական i

7. ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է հստակեցնել և կարգավորել հասարակական հիմունքներով (չվարձատրվող) գործող խորհրդականների իրավական կարգավիճակն ու պարտականությունները՝ նրանց նկատմամբ թափանցիկության, հաշվետվողականության և բարեվարքության ամենաբարձր չափանիշների կիրառումն ապահովելու նպատակով (մասնավորապես՝ վարքագծի կանոնների, շահերի բախման կանխարգելման, գաղտնի տեղեկությունների օգտագործման և ֆինանսական տեղեկությունների բացահայտման առնչությամբ):

8. Իշխանությունները հայտնում են, որ «Հանրային ծառայության մասին» օրենքում (ՀՕՕ) կատարվել են փոփոխություններ՝ բարեվարքության համակարգի հիմնական տարրերը չվարձատրվող խորհրդականների նկատմամբ տարածելու նպատակով, որոնց արդյունքում վերջիններս ենթարկվում են վարքագծի կանոններին, նվերներ ընդունելու սահմանափակումներին, պաշտոնից

ազատվելուց հետո կիրառվող սահմանափակումներին («սառեցման» ժամանակահատված), շահերի բախման կանոններին, ինչպես նաև գույքի, շահերի և ծախսերի հայտարարագրեր ներկայացնելու պարտականությանը: Փոփոխություններով նաև հասարակական հիմունքներով գործող խորհրդականների կողմից բարեվարքության կանոնների խախտման համար նախատեսվող պատասխանատվությունը համապատասխանեցվել է հանրային պաշտոն զբաղեցնող այլ անձանց նկատմամբ կիրառվող պատասխանատվության կարգավորմանը: Հայաստանի իշխանությունները նաև նշում են, որ անհամատեղելիության պահանջները չեն տարածվում չվարձատրվող խորհրդականների նկատմամբ՝ պայմանավորված նրանց կողմից իրականացվող գործառույթների բնույթով:

9. ԳՐԵԿՈ-ն նշում է չվարձատրվող խորհրդականների նկատմամբ կիրառելի բարեվարքության համակարգի տարրերն ամրապնդելու և նրանց իրավական կարգավիճակը հստակեցնելու ուղղությամբ Հայաստանի կողմից ձեռնարկված քայլերը, մասնավորապես՝ ՀՕՕ-ում կատարված փոփոխությունները, որոնցով ՀՕՕ-ի 5-րդ գլուխը (Բարեվարքության համակարգը) և 6-րդ գլուխը (Գույքի, եկամուտների շահերի և ծախսերի հայտարարագրումը) տարածվել են հասարակական հիմունքներով նշանակված խորհրդականների վրա:

10. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ i հանձնարարականը կատարվել է քավարար:

Հանձնարարական ii

11. *ԳՐԵԿՈՒ-ն առաջարկել է, որ i) պարբերաբար իրականացվի գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց բարելավության որոշակի ռիսկերը ներառող վերլուծություն, և որ հակակոռուպցիոն ռազմավարություններում և աշխատանքային ծրագրերում ներառվեն խախտումները վերացնելուն ուղղված միջոցներ, և ii) գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձինք մինչև նշանակվելը կամ նշանակվելուց անմիջապես հետո անցնեն բարելավության ստուգում՝ շահերի հնարավոր բախումները բացահայտելու և կառավարելու նպատակով:*

12. Իշխանությունները նշում են, որ կատարվել է փոփոխություն «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում: Փոփոխված օրենքով նախատեսվում է կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման միասնական համակարգի ստեղծում, որը կիրառելի է՝ 1) հանրային իշխանության մարմինների, 2) առողջապահության, սոցիալական հարցերի, շրջակա միջավայրի պաշտպանության, փորձաքննության, շինարարության կամ ներդրումային ծրագրերի ոլորտներում գործունեություն իրականացնող պետական և համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպությունների, ինչպես նաև վերջին երեք տարիների ընթացքում պետական բյուջեից սուբսիդիաներ կամ դրամաշնորհներ ստացած կազմակերպությունների, 3) պետության կողմից հիմնադրված հիմնադրամների և 4) հիսուն և ավելի տոկոս պետական և (կամ) համայնքային մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների նկատմամբ: Օրենքի համաձայն՝ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը (ԿԿՀ) մինչև 2026 թվականի օգոստոսի 19-ը (օրենքն ուժի մեջ մտնելուց վեց ամիս հետո) պետք է մշակի և հաստատի կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը, իրականացնի ռիսկերի գնահատումներ, հրապարակի դրանց արդյունքները, բացահայտված ռիսկերի վերացման վերաբերյալ հանձնարարականներ ներկայացնի իրավասու մարմիններին, ինչպես նաև մասնագիտական ուղղորդում տրամադրի գնահատման ենթակա սուբյեկտներին: Բացի այդ, Հայաստանի իշխանությունները նշում են, որ թեև մեթոդաբանությունը նախատեսված չէ

գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց անձնական բարեվարքության ռիսկերի անմիջական գնահատման համար, նրանց պատասխանատվության շրջանակում ներառված գործընթացների կանոնավոր գնահատումը, ներառյալ՝ համապատասխան օրենսդրության, կառավարման և որոշումների կայացման կառուցակարգերի վերլուծությունը, հնարավորություն կտա բացահայտելու հայեցողական լիազորությունների իրականացման, կարգավորումների բացերի, ինչպես նաև գործադիր գործառույթների հետ կապված բարեվարքության կամ հաշվետվողականության այլ խոցելի կողմերի հետ առնչվող կոռուպցիոն ռիսկերը: Պետական մասնակցությամբ հինգ ընկերություններում իրականացվել է կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման պիլոտային ծրագիր:

13. Բացի այդ, իշխանությունները հայտնում են, որ մշակվող ոլորտային ռազմավարությամբ նախատեսվում է հատուկ պահանջ՝ ապահովելու, որ ռիսկերի գնահատումները պարբերաբար հստակորեն ընդգրկեն գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց (այսուհետ՝ ԲՊԱ-ներ) բարեվարքության ռիսկերը, և որ խախտումների վերացման համապատասխան միջոցները ներառվեն հակակոռուպցիոն ռազմավարություններում և աշխատանքային ծրագրերում:

14. ԲՊԱ-ների բարեվարքության ստուգումների մասով իշխանությունները հայտնում են, որ որպես միջանկյալ միջոց ԿԿՀ-ն 2025 թվականին հաստատել է «Անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտարկման պլան», որով նախատեսվում է մշտադիտարկման պլանով սահմանված կարգով իրականացնել վարչապետի, փոխվարչապետների, նախարարների և վերջիններիս տեղակալների, ինչպես նաև վարչապետի, փոխվարչապետների, նախարարների խորհրդականների կողմից անհամատեղելիության պահանջների պահպանման ուսումնասիրություն: Հայաստանի իշխանությունները նաև նշում են, որ իրականացված գնահատումների ընթացքում վերհանված անհամապատասխանությունների հիման վրա արդեն իսկ հարուցվել են համապատասխան վարույթներ²:

---

² ԲՊԱ-ների կողմից անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտարկման արդյունքները հրապարակվում են ԿԿՀ-ի կայքէջում՝ հետևյալ հղմամբ՝ <https://shorturl.at/vdRvT>:

15. Իշխանությունները նաև հայտնում են, որ «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում կատարվել են փոփոխություններ՝ բարելավաբության ստուգումների վերաբերյալ նոր հոդված ներդնելու նպատակով: Նոր դրույթի համաձայն՝ վարչապետի, փոխվարչապետների, նախարարների, նրանց խորհրդականների (ներառյալ հասարակական հիմունքներով նշանակված խորհրդականների) և նախարարների տեղակալների կողմից պաշտոնը ստանձնելու կապակցությամբ հայտարարագրեր ներկայացվելուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում ԿԿՀ-ն պետք է իրականացնի բարելավաբության ստուգում և տրամադրի ոչ պարտադիր, խորհրդատվական եզրակացություն՝ բարելավաբության վերհանված հնարավոր ռիսկերի վերաբերյալ: Գնահատումն ընդգրկում է նաև ընտանիքի անդամների հայտարարագրերը՝ գործող հայտարարագրման համակարգին համապատասխան:

16. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է ԲՊԱ-ներին առնչվող ռիսկերի գնահատման հարցի ներառումը մշակվող ոլորտային ռազմավարությունում և ի գիտություն է ընդունում «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում կատարված փոփոխությունները, որոնցով ԿԿՀ-ին վերապահվել է պետական մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման միասնականությունն ապահովելու լիազորություն: Դրանով ԿԿՀ-ին հանձնարարվել է նաև մշակել և հաստատել ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը, իրականացնել գնահատումներ, հրապարակել դրանց արդյունքները, վերհանված ռիսկերի վերացման վերաբերյալ հանձնարարականներ ներկայացնել իրավասու մարմիններ և մասնագիտական ուղղորդում տրամադրել գնահատման ենթակա սուբյեկտներին: Այնուամենայնիվ, ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ այդ ռիսկերի գնահատումների առարկան լինելու են որոշ պետական մարմիններ և կազմակերպություններ, այդ թվում՝ հանրային իշխանության մարմիններ: Սկզբունքորեն այդ գնահատումները հատուկ կերպով չեն անդրադառնալու ԲՊԱ-ներին: Հաշվի առնելով, որ ԿԿՀ-ն դեռևս չի ընդունել կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը, և հետևաբար դեռևս չի իրականացվել որևէ ռիսկի գնահատում, ԳՐԵԿՈ-ն չի կարող ապահովել, որ ԲՊԱ-ներին ներհատուկ ռիսկերը բավարար չափով արձագանք կստանան, որ

Զեկույցում ներկայացված են նաև վերհանված հիմնական խախտումները և դրանց ուսումնասիրության վերաբերյալ մանրամասները:

ռիսկերի գնահատումները կկատարվեն պարբերաբար, և որ խախտումների վերացման միջոցները կընդգրկվեն հակակոռուպցիոն ռազմավարություններում և աշխատանքային ծրագրերում, ինչպես պահանջվում է սույն հանձնարարականի «i» մասով: Սա հաշվի առնելով և սպասելով ԲՊԱ-ներին վերաբերող ռիսկերի գնահատումների օրինակներին՝ հանձնարարականի այս մասը մասամբ է կատարվել:

17. ԳՐԵԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ ողջունում է ԿԿՀ-ի կողմից որպես միջանկյալ միջոց հաստատված՝ «Անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտարկման պլան»-ը և «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում կատարված փոփոխությունը: Հանձնարարականի այս մասը համարվում է կատարված:

18. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ ii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական iii

19. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ i) ընդունվի, հրապարակվի և վստահելի, արդյունավետ վերահսկողական ու կիրարկման մեխանիզմներով ուղեկցվի գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց վարքագծի կանոնագիրք, և ii) դրա վերաբերյալ պարբերաբար իրազեկում իրականացվի՝ գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց համար՝ վերապատրաստման միջոցով (պաշտոնավարման սկզբում և կանոնավոր պարբերականությամբ), ինչպես նաև առանձին ուղեցույցի և խորհրդատվության միջոցով:*

20. Իշխանությունները հայտնում են, որ հանձնարարականի «i» մասի առնչությամբ ԿԿՀ-ն 2024 թվականի փետրվարի 6-ին ընդունել է Պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագիրքը: Կանոնագիրքն ուժի մեջ է մտել 2024 թվականի ապրիլի 1-ին և կիրառվում է բոլոր ԲՊԱ-ների նկատմամբ: Նրանք նաև նշում են, որ ՀԾՕ-ում կատարված այն փոփոխության հետևանքով, որով չվարձատրվող խորհրդականների նկատմամբ տարածվել են բարեվարքության

որոշակի դրույթներ (տե՛ս վերևում՝ i հանձնարարականը), Պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագիրքը կիրառվում է նաև նրանց նկատմամբ:

21. Վարքագծի կանոնագրքի կիրարկման առնչությամբ ԿԿՀ-ն իրականացրել է 70 ուսումնասիրություն և մոտ 20 դեպքում ակնհայտ խախտումների հիման վրա հարուցել է վարույթներ, որոնց մեծ մասն արդեն ավարտվել է: Վերահսկողության մասով, թեև ՀԾՕ-ով սահմանված գործող կարգավորումների համաձայն քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձանց նկատմամբ կարգապահական պատասխանատվություն չի կիրառվում, ԿԿՀ-ն պատշաճ կերպով կիրառում է իր լիազորությունների շրջանակում իրեն հասանելի գործիքները: ԿԿՀ-ի գործունեությունը կարգավորող օրենսդրության համաձայն՝ ԿԿՀ-ի եզրակացությամբ քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձի կողմից վարքագծի կանոնների խախտում կատարվելը հաստատվելու դեպքում համապատասխան հանրային պաշտոնատար անձից պահանջվում է ներկայացնել հրապարակային բացատրություն, որը պետք է հրապարակվի շահագրգիռ մարմնի պաշտոնական կայքէջում³: Վարքագծի կանոնների խախտումների վերաբերյալ ԿԿՀ-ի եզրակացությունները նույնպես հասանելի են ԿԿՀ պաշտոնական կայքէջում:

22. Իշխանությունները հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ հայտնում են, որ ԿԿՀ-ն իրականացրել է իրազեկվածության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ ԲՊԱ-ների շրջանում ինչպես Պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագիրքն ուժի մեջ մտնելուց առաջ, այնպես էլ դրա կիրառման ընթացքում: Ավելի կոնկրետ, իշխանությունները նշում են Կանոնագրքի ընդունման և դրանով սահմանված նորմերի վերաբերյալ

---

³ Հայաստանի իշխանությունները ԳԲԵԿՈ-ին դրա 103-րդ լիազումար նիստի ընթացքում տեղեկացրել են, որ 2024 և 2025 թվականներին Հանձնաժողովն ընդունել է վեց եզրակացություն՝ Վարքագծի կանոնագրքի խախտում կատարվելը հաստատելու վերաբերյալ (այդ թվում՝ երկու դեպքում՝ վարչապետի և մեկ դեպքում՝ փոխնախարարի նկատմամբ): Այս դեպքերից հինգում Վարքագծի կանոնագրքի խախտում կատարած հանրային պաշտոնատար անձինք ներկայացրել են հրապարակային բացատրություններ: Միայն մեկ դեպքում հրապարակային բացատրություն չի ներկայացվել, քանի որ համապատասխան հանրային պաշտոնատար անձը Հանձնաժողովի եզրակացությունը վիճարկել է դատարանում: Հինգ պաշտոնատար անձանցից մեկը եղել է վարչապետը, որը Հանձնաժողովի կողմից հաստատված երկու առանձին խախտումների կապակցությամբ ներկայացրել է հրապարակային բացատրություններ: Հրապարակային բացատրությունը հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ <https://shorturl.at/TtyhP>:

պաշտոնական հաղորդագրությունները, ինչպես նաև Վարքագծի կանոնագրքի տպագիր տարբերակների և բացատրական նյութերի տարածումը պետական մարմինների շրջանում: Բացի այդ, ԿԿՀ-ն մշակել և իր էլեկտրոնային հարթակում ներդրել է «Էթիկական կառավարումը և կոռուպցիայի կանխարգելումը հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար» վերտառությամբ դասընթացը, որը հատուկ նախատեսված է ԲՊԱ-ների համար և ներառում է նրանց նկատմամբ կիրառելի վարքագծի կանոնների հատուկ թիրախային մոդուլը և դրանց մեկնաբանությունը: Ընդհանուր առմամբ, ԿԿՀ-ի հարթակում հասանելի են բարեվարքությանը վերաբերող հինգ առանձին դասընթացներ: Բացի այդ, համապատասխան անձանց, այդ թվում՝ ԲՊԱ-ներին ուղարկվել են պաշտոնական հաղորդագրություններ՝ խրախուսելով նրանց մասնակցությունն այս դասընթացին: Բացի այդ, ԿԿՀ-ի կողմից մշակվել և ընդունվել է շահերի բախման իրավիճակների կառավարման մեթոդական ուղեցույց՝ ԲՊԱ-ների (տե՛ս ստորև՝ 55-րդ պարբերությունը), ինչպես նաև հանրային պաշտոն զբաղեցնող այլ անձանց և հանրային ծառայողների համար: [Էլեկտրոնային ուսուցման հարթակի](#) օգտատերերի թիվը կազմում է շուրջ 10 000, որոնցից 6 892-ը, այդ թվում՝ նաև ԲՊԱ-ները մասնակցել են «Էթիկական կառավարումը և կոռուպցիայի կանխարգելումը հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար» դասընթացին:

23. Իշխանությունները նաև հայտնում են բարձր պաշտոն զբաղեցնող աշխատակազմի, այդ թվում՝ ԲՊԱ-ների մասնակցությամբ իրականացված այլ միջոցառումների մասին, ինչպիսիք են բարեվարքության և վարքագծի կանոնների վերաբերյալ վերապատրաստումը կամ իրազեկվածության մակարդակի բարձրացման համար կազմակերպված հանդիպումը, որի ընթացքում ԿԿՀ նախագահի պաշտոնակատարը Կառավարության անդամներին և Կանոնագրքի մյուս շահագրգիռ կողմերին ներկայացրել է բարեվարքության համակարգը՝ հատուկ ուշադրություն հրավիրելով վարքագծի կանոններին և դրանց կիրառման պրակտիկային:

24. ԳԼԵԿՈ-ն ողջունում է Պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագրքի ընդունումը և ուժի մեջ մտնելը, որում մեկնաբանվում են ՀԾՕ-ում ամրագրված վարքագծի սկզբունքները և ներառված են վարքագծի

պարտադիր 55 կանոններ՝ համապատասխան պաշտոնատար անձանց համար: Վարքագծի կանոնագիրքը հրապարակվել է և հասանելի է առցանց: Հարկ է նշել, որ ՀԾՕ-ում փոփոխություն կատարվելուց հետո (տե՛ս i հանձնարարականը) Վարքագծի կանոնագիրքը տարածվում է նաև չվարձատրվող խորհրդականների վրա:

25. Վստահելի և արդյունավետ վերահսկողական ու իրավակիրառ մեխանիզմների ստեղծման առնչությամբ ԳԲԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում ԿԿՀ-ի կողմից քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձանցից Վարքագծի կանոնների խախտում կատարվելու դեպքում հրապարակային բացատրություններ պահանջելու գործելակերպը (այս թեմայով տե՛ս իրավական փոփոխությունների նախագծի վերաբերյալ 73-րդ պարբերությունը): Այնուամենայնիվ, գործող ՀԾՕ-ի համաձայն՝ կարգապահական պատասխանատվության վերաբերյալ դրույթները չեն կիրառվում քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձանց նկատմամբ: Թեև ԳԲԵԿՈ-ն ընդունում է այս խնդրի լուծման ուղղությամբ ՀԾՕ-ում փոփոխություններ կատարելու նախագծի առկայությունը (տե՛ս ստորև՝ 71-75-րդ պարբերությունները), նախագծի մշակման պահին ԲՊԱ-ների նկատմամբ չեն կարող կիրառվել Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագրքին հակասող կարգապահական պատասխանատվության միջոցներ:

26. Ամփոփելով, հանձնարարականի «i» մասի առնչությամբ ԳԲԵԿՈ-ն ողջունում է ԲՊԱ-ների նկատմամբ կիրառելի վարքագծի կանոնագրքի ընդունումը: Այնուամենայնիվ, ԲՊԱ-ների նկատմամբ կիրառելի վերահսկողական և իրավակիրառ մեխանիզմում դեռևս առկա են բացեր: Հետևաբար ԳԲԵԿՈ-ն կարող է հանձնարարականի այս մասը համարել միայն մասամբ կատարված:

27. ԳԲԵԿՈ-ն հանձնարարականի («ii» մասի առնչությամբ ողջունում է Հայաստանի կողմից ԲՊԱ-ների՝ Վարքագծի կանոնագրքի առկայության և բովանդակության վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակի բարձրացման ուղղությամբ գործադրված ջանքերը, մասնավորապես՝ «Էթիկական կառավարումը և կոռուպցիայի կանխարգելումը հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար» վերտառությամբ առցանց դասընթացի մշակումը, որը պարունակում է վարքագծի կանոններին վերաբերող մոդուլներ: ԳԲԵԿՈ-ն ակնկալում է, որ այս դասընթացները

պարբերաբար կթարմացվեն՝ արտացոլելու համար ԲՊԱ-ների նկատմամբ կիրառելի բարեվարքության և վարքագծի կանոնների ցանկացած փոփոխություն: Չնայած այս դրական զարգացումներին՝ ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ առցանց վերապատրաստումը կարծես թե պարտադիր չէ և չի իրականացվում կանոնավոր հաճախականությամբ: Բացի այդ, Հայաստանը չի տրամադրել տեղեկություններ՝ ԲՊԱ-ներին հասանելի հատուկ ուղեցույցի և խորհրդատվության վերաբերյալ: Հետևաբար հանձնարարականի այս մասը համարվում է մասամբ կատարված:

28. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ iii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական iv

29. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է՝ i) իրականացնել տեղեկատվության մատչելիության մասին օրենսդրության կիրարկման ազդեցության անկախ գնահատում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով բացառությունների կիրառմանը, պատասխանների ժամանակին ներկայացմանը, նախաձեռնողական բացահայտման պրակտիկային և արդյունավետ կիրարկմանը, որին հաջորդում են անհրաժեշտ օրենսդրական և գործնական միջոցներ՝ հանրության տեղեկատվության մատչելիությունը բարելավելու նպատակով, ii) կազմել և հրապարակել պաշտոնական վիճակագրություն հարցումների և մերժումների, ուշացած կամ թերի պատասխանների վերաբերյալ բողոքների մասով, ինչպես նաև հանրությանը տեղեկատվություն տրամադրել բարելավմանն ուղղված գործողությունների ուղղությամբ ձեռնարկված քայլերի մասին և iii) դիտարկել հատուկ անկախ վերահսկողական մարմնի ստեղծման հնարավորությունը, որը կապահովի տեղեկատվության ազատության մասին օրենսդրության կիրարկման միասնական գործելակերպի պարբերական վերանայում, մշտադիտարկում և խթանում:*

30. Իշխանությունները հայտնում են, որ Կառավարությունը 2025 թվականի դեկտեմբերի 4-ին ընդունել է օրենսդրական փաթեթ՝ բաղկացած երեք օրենքից՝ «Հանրային տեղեկությունների մասին» օրենքից, «Կիրեռանվտանգության մասին»

օրենքից և «Տեղեկատվական համակարգերի կարգավորման մարմնի մասին» օրենքից: Իշխանությունները նաև նշում են Տեղեկատվական համակարգերի կարգավորման հանձնաժողովի ստեղծումը, որից պահանջվում է հրապարակել տարեկան զեկույց՝ «Հանրային տեղեկությունների մասին» օրենքի խախտումների, այդ խախտումները կատարած՝ տեղեկությունների տիրապետողների, ստացված բողոքների, հարուցված վարույթների, կիրառված պատժամիջոցների և օրենքի կիրարկման հետ կապված այլ հանգամանքների վերաբերյալ: Բացի այդ, իշխանությունները հայտնում են, որ մշակվել և ներդրվել են պետական մարմինների համար տեղեկատվության ազատության ինքնագնահատման մեխանիզմ և վիճակագրական հաշվետվությունների միասնական ձևաչափ: Մինչև 2025 թվականը բոլոր գործադիր մարմինները և մարզպետների աշխատակազմերն արդեն հրապարակել են Տեղեկատվության ազատության վերաբերյալ 2024 թվականի իրենց վիճակագրությունը, որը ներառում է տեղեկություններ ստացված, մերժված և բավարարված հարցումների թվի, ինչպես նաև համապատասխան դեպքում մերժման պատճառների վերաբերյալ: Տվյալները հավաքագրվել և համախմբվել են վարչապետի աշխատակազմի կողմից:

31. Բացի այդ, իշխանությունները նշում են, որ Արդարադատության նախարարությունը մշակել է հայեցակարգային փաստաթուղթ Անձնական տվյալների պաշտպանության նոր, անկախ մարմին ստեղծելու վերաբերյալ, որը պետք է օժտված լինի վարույթ իրականացնելու, ուղղիչ և խորհրդատվական լիազորություններով: Այդ նպատակով ներկայումս մշակվում է օրենքի նախագիծ: Իշխանությունները նաև նշում են, որ Հայաստանը ներկայումս քննարկում է այդ մարմնին տեղեկատվության ազատության մասին օրենսդրության կիրարկման միասնական գործելակերպի վերանայման, մշտադիտարկման և խթանման գործառույթ վերապահելու հնարավորությունը:

32. ԳՐԵԿՈՒՆ ի գիտություն է ընդունում Հայաստանի կողմից սույն հանձնարարականի «i» մասի վերաբերյալ ներկայացված տեղեկությունները և ողջունում է օրենսդրական փաթեթի, այդ թվում՝ «Հանրային տեղեկությունների մասին» օրենքի, «Կիբեռանվտանգության մասին» օրենքի և «Տեղեկատվական համակարգերի կարգավորման մարմնի մասին» օրենքի ընդունումը, որոնք, ինչպես

նշվում է, նպատակ ունեն զարգացնելու հանրային տեղեկությունների կառավարումը և թվային ծառայությունները: Այդուհանդերձ, ԳԲԿՈ-ն հիշեցնում է, որ Գնահատման զեկույցում վերհանվել էին Հայաստանում տեղեկատվության մատչելիությանն առնչվող մի շարք բացեր (տե՛ս 81-86-րդ պարբերությունները), այդ թվում՝ կապված «Տեղեկատվության ազատության մասին» օրենքի (այսուհետ՝ ՏԱՕ) կիրառության շրջանակի, տեղեկատվության մատչելիության սահմանափակումների, տեղեկատվությանն ախաձեռնողական հրապարակման և ՏԱՕ-ի հիման վրա ընդունված որոշումները բողոքարկելու արդյունավետ իրավական պաշտպանության միջոցների առնչությամբ: ԳԲԿՈ-ն ավստսանքով նշում է, որ Հայաստանը տեղեկություններ չի տրամադրել այդ հարցերի վերաբերյալ ազդեցության որևէ անկախ գնահատում իրականացնելու մասին, ինչպես պահանջվում էր սույն հանձնարարականի «i» մասով:

33. ԳԲԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ ի գիտություն է ընդունում Տեղեկատվական համակարգերի կարգավորման հանձնաժողովի ստեղծումը, որը պատասխանատու է տեղեկատվության և կիբեռանվտանգության մասին օրենսդրության կիրարկման ապահովման, ինչպես նաև տեղեկատվական համակարգերի անվտանգության միջոցառումների մշակման և իրականացման համար: Հանձնաժողովը նաև լիազորված է հրապարակելու տարեկան զեկույց «Հանրային տեղեկությունների մասին» օրենքի կիրարկման վերաբերյալ: Այնուամենայնիվ, այդ օրենքն անմիջականորեն չի կարգավորում հանրության կողմից տեղեկատվության մատչելիության հետ կապված հարցերը: Հետևաբար այդ իրավական փաստաթղթի կիրարկման վերաբերյալ ներկայացվող վիճակագրությունը լիովին չի բավարարի սույն հանձնարարականի պահանջները: ԳԲԿՈ-ն նաև ի գիտություն է ընդունում Տեղեկատվության ազատության ինքնազնադատման մեխանիզմը, որով իշխանությունները կազմել և հրապարակել են տեղեկություններ ստացված, բավարարված և մերժված հարցումների վերաբերյալ: Սա թափանցիկության մակարդակի բարձրացման ուղղությամբ իրականացված դրական քայլ է, սակայն ԳԲԿՈ-ն համարում է, որ հնարավոր է անել ավելին՝ հանրությանը տեղեկատվության մատչելիության պահանջների կիրառման վերաբերյալ ամբողջական պատկեր ներկայացնելու համար, այդ թվում՝ բարելավմանն ուղղված գործողությունների ուղղությամբ ձեռնարկված քայլերի

վերաբերյալ տեղեկություններ տրամադրելը, ինչպես նախատեսված է հանձնարարականով: Հատուկ վերահսկողական մարմնի ստեղծումը կարող է լրացուցիչ նպաստել այդ նպատակին (տե՛ս հաջորդ պարբերությունը):

34. ԳՐԵԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «iii» մասի առնչությամբ ի գիտություն է ընդունում Հայաստանի արդարադատության նախարարության կողմից Անձնական տվյալների պաշտպանության մարմին ստեղծելու վերաբերյալ մշակված հայեցակարգային փաստաթղթի առկայությունը, ինչպես նաև այն փաստը, որ Հայաստանը ներկայումս քննարկում է այդ մարմնին տեղեկատվության ազատության մասին օրենսդրության կիրառման միասնական գործելակերպի պարբերաբար վերանայման, մշտադիտարկման և խթանման գործառույթ վերապահելու հարցը: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ այդ մարմնի հայեցակարգային մշակման գործընթացը դեռևս գտնվում է շատ վաղ փուլում, և օրենքի նախագիծը դեռևս վերջնական տեսքի բերված չէ: ԳՐԵԿՈ-ն սպասում է այս ուղղությամբ հետագա զարգացումների:

35. Հետևաբար ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ iv հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական v

36. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է վերանայել Նախագահի, վարչապետի, վարչապետի թեկնածուի և Ազգային ժողովի նախագահի արարողակարգային ծախսերի հետ կապված պետական գնումների գործող փակ ընթացակարգերը՝ նպատակ ունենալով սահմանափակելու դրանց օգտագործումը բացառապես այն դեպքերում, երբ դրանք բավարար չափով հիմնավորված են ազգային անվտանգության նկատառումներով:*

37. Իշխանությունները հայտնում են, որ մեկնարկել են միջգերատեսչական քննարկումներ՝ Նախագահի, վարչապետի, վարչապետի թեկնածուի և Ազգային ժողովի նախագահի արարողակարգային ծախսերի հետ կապված պետական գնումների փակ ընթացակարգերի վերանայման շրջանակներում թափանցիկության աստիճանի բարձրացման համապատասխան մոտեցումներ

ուսումնասիրելու նպատակով՝ միաժամանակ ապահովելով ազգային անվտանգության շահերի պաշտպանությունը: Այդ քննարկումներին մասնակցել են Արդարադատության նախարարությունը, Ֆինանսների նախարարությունը, Պետական պահպանության ծառայությունը, Վարչապետի աշխատակազմը և Ազգային անվտանգության ծառայությունը: Միջազգային փորձին և լավագույն գործելակերպերին վերաբերող համապատասխան նյութերը, որոնք ներկայումս գտնվում են ուսումնասիրության փուլում, տրամադրվել են համապատասխան շահագրգիռ անձանց՝ ազգային օրենսդրության մեջ դրանց հնարավոր կիրարկման և ներառման նպատակով: Գնումների փակ ընթացակարգերի վերանայման համար օրենսդրական հիմք ստեղծելու նպատակով Ֆինանսների նախարարությունը 2025 թվականի նոյեմբերի 4-ին շրջանառության մեջ է դրել «Գնումների մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագիծը, որը ներառում է փոփոխություններ «Գնումների մասին» օրենքի 15-րդ հոդվածում, որով կարգավորվում է պետական գաղտնիք պարունակող գնումների շրջանակը: Կառավարությունը 2026 թվականի ապրիլի 30-ի թիվ 589-Ա որոշմամբ հավանություն է տվել «Գնումների մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքների նախագծերին, և դրանք համարել անհետաձգելի ու ներկայացրել Ազգային ժողով: Իշխանությունները նշում են, որ առաջարկվող փոփոխություններով նախատեսվում է, որ գաղտնիք պարունակող գնումների պլաններում ներառվեն միայն այն ապրանքները, աշխատանքները և ծառայությունները, որոնք օրենքով սահմանված կարգով պարունակում են պետական գաղտնիք: Համապատասխանաբար, առաջարկվող համակարգով արարողակարգային ծախսերն այլևս ինքնաբերաբար չեն դասակարգվում որպես պետական գաղտնիք պարունակող գնումների պլանների մաս: Փոխարենն այդպիսի պլաններում կարող են ներառվել միայն «Պետական գաղտնիքի մասին» օրենքով պահպանվող տեղեկությունները: Իշխանությունները նաև պարզաբանում են, որ «Պետական գաղտնիքի մասին» օրենքի համաձայն՝ պետական գաղտնիք կազմող տեղեկությունները սահմանափակվում են ռազմական, արտաքին հարաբերություններին, տնտեսությանը, գիտությանը և տեխնիկային,

հետախուզական, հակահետախուզական կամ օպերատիվ-հետախուզական գործունեությանը վերաբերող այն տեղեկություններով, փաստաթղթերով կամ այլ նյութերով, որոնց տարածումը կարող է վնաս հասցնել Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգությանը կամ շահերին:

38. ԳՐԵԿՈ-ն գոհունակությամբ նշում է Հայաստանի կողմից սույն հանձնարարականի կատարման ուղղությամբ գործադրված ջանքերը, մասնավորապես՝ անցկացված միջգերատեսչական քննարկումները և «Գնումների մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելու նախագիծը, որով վերացվում է արարողակարգային ծախսերը պետական գաղտնիք պարունակող գնումների պլաններում ներառելու պարտավորությունը:

39. Մինչև առաջարկվող փոփոխությունների ընդունումը ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ v հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական vi

40. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է ապահովել օրինաստեղծ գործընթացների վաղ փուլերում քաղաքացիական հասարակության արդյունավետ մասնակցությունը, այդ թվում՝ վերջինիս ներգրավման միջոցով, խորհրդակցությունների համար բավարար ժամանակ հատկացնելով, ավելի հաճախակի առկա ձևաչափով խորհրդակցություններ և հանրային լսումներ կազմակերպելով, ինչպես նաև հանրության կողմից ներկայացված առաջարկություններն առավելագույնս հրապարակելով:*

41. Իշխանությունները նշում են, որ հանրային մասնակցությունն ու ներգրավվածությունը եղել են Հանրային կառավարման բարեփոխումների ռազմավարության 2023-2025 թվականների ճանապարհային քարտեզի առաջնահերթ ուղղություններից մեկը: Բացի այդ, Վարչապետի աշխատակազմում ստեղծվել է Մասնակցային և բաց կառավարման հարցերի վարչություն (ՄԲԿՎ), որի խնդիրն է ապահովել հանրության արդյունավետ ներգրավվածությունը քաղաքականությունների մշակման և իրականացման գործընթացներում, վերանայել և կատարելագործել թվային մասնակցային գործիքները, աջակցել

հանրային կառավարման մարմիններին անհրաժեշտ հմտությունների ձևավորման հարցում, ինչպես նաև միջազգային գործընկերների ռեսուրսների և փորձագիտական ներուժի ներգրավմամբ ինստիտուցիոնալացնել մասնակցային կառավարումը: Վարչությունը նաև քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների, ակադեմիական շրջանակների և մասնավոր հատվածի հետ համագործակցության հիմնական կապող օղակն է, որը պատասխանատու է նաև քաղաքացիական հասարակության գործունեության բարենպաստ միջավայրի պահպանության համար:

42. Իշխանությունները նաև հայտնում են, որ ՄԲԿՀՎ-ն մշակել, իսկ Վարչապետը հաստատել է նախարարներին և Կառավարությանը ենթակա մարմինների ղեկավարներին կից հանրային խորհուրդների աշխատակարգը, որոնց նպատակն է ապահովել քաղաքացիական հասարակության արդյունավետ և շարունակական մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացներին: Դրանցով սահմանվում է, որ յուրաքանչյուր խորհուրդ տարեկան պետք է գումարի առնվազն չորս նիստ՝ ապահովելով կանոնավոր, կառուցակարգված և արդյունքահեն քննարկումներ: Նիստերը ենթակա են ուղիղ հեռարձակման կամ տեսաձայնագրման, իսկ դրանց արձանագրություններն ու հանձնարարականները պետք է հասանելի դառնան: Իշխանությունները նաև հայտնում են, որ հանրային խորհուրդներ արդեն ստեղծվել են Հայաստանի Հանրապետության բոլոր 12 նախարարություններին և Կառավարությանը ենթակա երեք մարմիններին՝ Կադաստրի կոմիտեին, Քաղաքաշինության կոմիտեին և Պետական եկամուտների կոմիտեին կից: Բացի այդ, սահմանվել է, որ նոր նախաձեռնությունները նախքան միջգերատեսչական շրջանառության և e-draft հարթակի միջոցով հանրային քննարկման ներկայացվելը նախ քննարկվում են համապատասխան Հանրային խորհրդում: «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքում նախատեսվում են փոփոխություններ, որոնք, ի թիվս այլնի, ուղղված են քննարկումների նվազագույն ժամկետների սահմանմանը և հանրային քննարկումների որակի ու արդյունավետության բարձրացման լրացուցիչ միջոցների ներդրմանը:

43. Իշխանությունների կողմից տրամադրված տեղեկությունների համաձայն՝ Կառավարության կողմից ընդունվել է նաև Ռազմավարական կառավարման աշխատակարգ, համաձայն որի՝ յուրաքանչյուր ռազմավարական փաստաթղթի համար ձևավորվում է աշխատանքային խումբ՝ փոխվարչապետի նախագահությամբ, որը, ի թիվս այլնի, պատասխանատու է բազմաշահառու մասնակցության ապահովման համար: Բացի այդ, Վարչապետը 2025 թվականի դեկտեմբերի 10-ին ընդունել է Աշխատանքային խմբերի կազմը և աշխատակարգը հաստատելու վերաբերյալ որոշումը, և նշված խմբերին վերապահել է ռազմավարությունների մշակման աշխատանքների համակարգման և դրանց իրականացման քննարկման գործառույթներ:

44. Վերջապես, իշխանությունները նշում են, որ 2025 թվականի հոկտեմբերի 22-ին գործարկվել է e-draft հարթակի արդիականացված տարբերակը, որը ներառում է մի շարք բարելավումներ, ինչպես օրինակ՝ առաջարկություններ ներկայացնելու հնարավորություն էլեկտրոնային փոստի կամ կայքի միջոցով, ինչպես նաև ներկայացված բոլոր առաջարկություններին պատասխան տրամադրելու պարտադիր պահանջ:

45. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է Հայաստանի կողմից քաղաքացիական հասարակության մասնակցության բարելավման ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցները, մասնավորապես՝ Մասնակցային և բաց կառավարման հարցերի վարչության ստեղծումը, որի նպատակն է ինստիտուցիոնալացնել հանրության մասնակցությունը հանրային գործերի կառավարմանը, ինչպես նաև նախարարներին և կառավարությանը ենթակա մարմինների ղեկավարներին կից հանրային խորհուրդների աշխատակարգի և ձևավորման կարգի ընդունումը: Ակնկալվում է, որ այդ զարգացումները քաղաքացիական հասարակությանը հնարավորություն կտան առավել կառուցակարգված և հաճախակի ներգրավվելու օրինաստեղծ գործընթացներում: ԳՐԵԿՈ-ն նաև ողջունում է e-draft հարթակում նոր գործառույթների ներդրումը, այդ թվում՝ ներկայացված բոլոր առաջարկություններին պատասխան տրամադրելու պահանջը:

46. Այնուամենայնիվ, չնայած այս դրական զարգացումներին, դեռևս անհրաժեշտ են որոշ կարևոր փոփոխություններ: «Նորմատիվ իրավական ակտերի

մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելը (մասնավորապես՝ քննարկումների նվազագույն ժամկետների վերաբերյալ) և առաջարկությունների վերաբերյալ հետադարձ կապի տրամադրման ժամկետների կրճատմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը շարունակում են մնալ անհրաժեշտ, որպեսզի հնարավոր լինի սույն հանձնարարականը համարել ամբողջությամբ կատարված: ԳՐԵԿՈ-ն նաև կողջունի հանրային հարցերին և որոշումների կայացման գործընթացներին քաղաքացիական հասարակության արդյունավետ մասնակցության վրա ակնկալվող միջոցառումների ունեցած ազդեցության վերաբերյալ տվյալների և վիճակագրության ներկայացումը:

47. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ vi հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական vii

48. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ i) ներդրվեն մանրամասն կանոններ և ուղեցույց այն մասին, թե ինչպես պետք է գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձինք շփումներ ունենան կառավարության օրենսդրական այլ գործունեության վրա ազդեցություն փնտրող լոբբիստների և այլ երրորդ կողմերի հետ, և ii) հրապարակվեն բավարար տեղեկություններ այդ շփումների նպատակի վերաբերյալ, ինչպես օրինակ՝ այն անձի (անձանց) ինքնության մասին, որի (որոնց) հետ (կամ որի (որոնց) անունից) տեղի է (են) ունեցել հանդիպումը (հանդիպումները), ինչպես նաև քննարկման կոնկրետ առարկայի (առարկաների) վերաբերյալ:*

49. Իշխանությունները հայտնում են, որ Հակակոռուպցիոն ռազմավարությամբ և դրանից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագրով նախատեսվել է լոբբիստական գործունեության կարգավորումների ներդրում (ոչ իրավաչափ ազդեցությունը կանխելու նպատակով): Այս շրջանակում Արդարադատության նախարարությունը մշակել է ՀԾՕ-ում փոփոխություններ նախատեսող օրենքի նախագիծ, որի նպատակն է ներդնել ԲՊԱ-ների մասնակցությամբ հաղորդակցությունների թափանցիկության վերաբերյալ կարգավորումներ: Օրենքի նախագիծը միջգերատեսչական և հանրային

քննարկումներից հետո հրապարակվել է e-draft հարթակում՝ հանրային քննարկման նպատակով: Արդարադատության նախարարությունը գտնվում է ստացված կարծիքների ամփոփումն ավարտին հասցնելու գործընթացում և հետագայում այն կներկայացնի Կառավարության հաստատմանը:

50. ՀԾՕ-ում առաջարկվող փոփոխությունների նախագծով առաջարկվում է նոր դրույթի ներդրում, որով ԲՊԱ-ները պարտավորվում են եռօրյա ժամկետում տեղեկացնել ցանկացած բանավոր կամ գրավոր, ուղղակի կամ անուղղակի հաղորդակցության մասին, որը տեղի է ունեցել ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց հետ և առնչվում է օրենսդրական կամ ռազմավարական փաստաթղթերի մշակման գործունեությանը կամ ուղղված է օրենսդրական կամ ռազմավարական փաստաթղթերի մշակման գործընթացի վրա ազդեցություն գործելուն: Որպես կանոն, հաղորդման ենթակա տեղեկությունները ներառում են հաղորդակցության ամսաթիվը, պաշտոնատար անձի և պաշտոնատար անձի հետ հաղորդակցված անձի ազգանունը, անունը, հայրանունը և զբաղեցրած պաշտոնը, հաղորդակցության ձևը, ինչպես նաև քննարկված հարցերի համառոտ նկարագրությունը: Տեղեկությունները պետք է հրապարակվեն համապատասխան պետական մարմնի պաշտոնական կայքէջում՝ ծանուցումը ստանալուց հետո երեք օրվա ընթացքում, եթե տվյալներն օրենքով պահպանվող գաղտնիք չեն պարունակում:

51. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է ՀԾՕ-ում փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը, որի նպատակն է կատարել հանձնարարականի՝ ԲՊԱ-ների և լոբբիստների կամ այլ երրորդ կողմերի միջև շփումների կարգավորման մասով պահանջները, և որը ներկայումս գտնվում է հանրային քննարկման փուլում: Այնուամենայնիվ, մինչև դրա ընդունումն ու կիրարկումը, մասնավորապես՝ այդ շփումների վերաբերյալ տեղեկությունների արդյունավետ հրապարակման, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում՝ այս ոլորտում ուղեցույցների մշակման մասով սույն հանձնարարականը համարվում է մասամբ կատարված:

52. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ vii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական viii

53. *ԳՄԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ i) գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց, այդ թվում՝ խորհրդականների շահերի բախման վերաբերյալ խորհրդատվություն տրամադրելու և որոշումներ կայացնելու լիազորությունը տրամադրվի Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովին, և ii) բարձրացվի իրազեկվածության մակարդակն այդպիսի իրավիճակների գործնական կառավարման վերաբերյալ, մասնավորապես՝ գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց շահերի բախման կառավարման վերաբերյալ մանրամասն ուղեցույց/ձեռնարկ մշակելու և շահերի բախման իրավիճակների ու ձեռնարկված քայլերի վերաբերյալ վիճակագրության հավաքագրման միջոցով:*

54. Իշխանությունները նշում են, որ թեև ԿԿՀ-ն լիազորված է քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձանց և անմիջական ղեկավար չունեցող պաշտոնատար անձանց տրամադրել շահերի բախման իրավիճակների վերաբերյալ խորհրդատվական կարծիքներ, այնուամենայնիվ այն չի սահմանափակվում միայն այդ շրջանակով և գործնականում նաև ուղեցույցներ է տրամադրել այլ հանրային պաշտոնատար անձանց: Իշխանությունները նաև նշում են, որ օրենքի նախագիծը շրջանառվել, վերանայվել և 2025 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ներկայացվել է Վարչապետի աշխատակազմ: Նախագիծը ներառում է ԿԿՀ-ի՝ մի շարք պաշտոնատար անձանց, այդ թվում՝ պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց (որոնց շրջանակում ներառվում են նաև ԲՊԱ-ները) անհամատեղելիության պահանջների, այլ սահմանափակումների, վարքագծի կանոնների և շահերի բախման հարցերի վերաբերյալ մասնագիտական խորհրդատվություն տրամադրելու լիազորություն: ԿԿՀ-ն նաև մշակել և Արդարադատության նախարարություն է ներկայացրել որոշումների նախագծեր՝ իր կադրային ռեսուրսների ավելացման նպատակով:

55. Իշխանությունները նաև հայտնում են, որ ԿԿՀ-ն մշակել և 2026 թվականի մարտի 11-ին ընդունել է շահերի բախման իրավիճակների կառավարման ուղեցույց⁴: Ուղեցույցը շրջանառվել է շահագրգիռ մարմինների շրջանում և ուղարկվել է ԲՊԱ-ներին: Այն նախատեսված է հանրային պաշտոնատար անձանց

---

⁴ Ուղեցույցը հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ <https://cpcarmenia.am/wp-content/uploads/2026/03/123.pdf>:

և հանրային ծառայողների համար և նպատակ ունի նրանց աջակցելու շահերի բախման իրավիճակների բացահայտման, կանխարգելման և կարգավորման հարցերում՝ այդպիսով ապահովելով հանրային շահի գերակայությունը մասնավոր շահերի նկատմամբ: Ուղեցույցում ներկայացվում են շահերի բախման հնարավոր դրսևորումները, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունների և այլ երկրների կողմից այդպիսի իրավիճակների կարգավորման համար կիրառվող մոտեցումները: Այն նաև ներկայացնում է համապատասխան ներպետական իրավական կարգավորումը և ԿԿՀ-ի կողմից շահերի բախման վերաբերյալ գործերի քննության պրակտիկան, այդ թվում՝ առավել հաճախ արձանագրվող կամ նմանատիպ դեպքերի համառոտ նկարագրությունները, ինչպես նաև ներկայացնում է օրինակներ: ԿԿՀ-ն նաև պետական մարմիններին ուղարկել է գրավոր շրջաբերականներ իր գործունեության ընթացքում հաճախ հանդիպող շահերի բախման իրավիճակների վերաբերյալ՝ նրանց տեղեկացնելով շահերի բախման հնարավոր սցենարների, դրանց կարգավորման եղանակների, ԿԿՀ դիմելու ընթացակարգի և շահերի բախման վերաբերյալ հայտարարագիր ներկայացնելու պահանջների մասին: Բացի այդ, իշխանությունները հայտնել են, որ մշակվել և ԿԿՀ-ի էլեկտրոնային ուսուցման հարթակում գործարկվել է շահերի բախմանը նվիրված թիրախային առցանց դասընթաց, իսկ վարչապետը ԲՊԱ-ներին հանձնարարել է հնարավորության սահմաններում ապահովել իրենց մասնակցությունը:

56. ԳՐԵԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «i» մասի առնչությամբ ի գիտություն է ընդունում ԿԿՀ գործառույթներին վերաբերող օրենքի նախագիծը, որը ներկայացվել է Վարչապետի աշխատակազմ: ԳՐԵԿՈ-ի կողմից ուսումնասիրված օրենքի նախագծի նպատակն է փոփոխություններ կատարել «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում, որպեսզի ԿԿՀ-ին ընձեռվի ԲՊԱ-ների, այդ թվում՝ խորհրդականների բարեվարքության ռիսկերի վերաբերյալ խորհրդատվական կարծիքներ տրամադրելու հնարավորություն: Դրանով իրավական կարգավորում կստանա ԿԿՀ-ի կողմից ներկայումս իրականացվող ոչ պաշտոնական պրակտիկան և կապահովվի սույն հանձնարարականի «i» մասի առաջին բաղադրիչի կատարումը, այն է՝ ԿԿՀ-ն խորհրդատվություն կտրամադրի բոլոր ԲՊԱ-ներին (ներառյալ՝ խորհրդականները): Այնուամենայնիվ, ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ փոփոխությունների նախագիծը չի անդրադառնում հանձնարարականի

«i» մասի երկրորդ բաղադրիչին, որի նպատակն է ապահովել, որ ԿԿՀ-ն լինի նաև միակ մարմինը, որին վերապահված է շահերի բախման հարցերով որոշումներ կայացնել բոլոր ԲՊԱ-ների (ներառյալ՝ խորհրդականները) մասով: Այս նպատակով ԳՐԵԿՈ-ն հիշեցնում է, որ խորհրդականները դեռևս պետք է այդ հարցերով դիմեն իրենց վերադասներին, և խրախուսում է Հայաստանին փոփոխություններ կատարել ՀՕՕ-ի համապատասխան դրույթներում:

57. ԳՐԵԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ ողջունում է Հայաստանի կողմից հանրային պաշտոնատար անձանց, այդ թվում՝ ԲՊԱ-ների շրջանում շահերի բախման վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակի բարձրացման նպատակով իրականացված միջոցառումները, մասնավորապես՝ պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար շահերի բախման վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույցի մշակման, ինչպես նաև իրականացված վերապատրաստման նախաձեռնությունների միջոցով: Չնայած դրան, թեև ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է բարեվարքության թեմայով վերապատրաստումներին մասնակցություն ապահովելու վերաբերյալ վարչապետի հանձնարարականը ԲՊԱ-ներին, նրանց փաստացի մասնակցության մասին տեղեկություններ չեն տրամադրվել⁵: Իշխանությունները նաև չեն տրամադրել շահերի բախման իրավիճակների և ձեռնարկված միջոցների վերաբերյալ վիճակագրություն, ինչպես կոչ է արվում հանձնարարականի վերջին մասում:

58. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ viii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական ix

59. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ i) ընդլայնվեն գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց նկատմամբ պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումները թե՛ ժամկետների, թե՛ կիրառության շրջանակի առումով, և ii) ստեղծվի այդ կանոնների առնչությամբ հաշվետվողականության,*

---

⁵ Հայաստանի իշխանությունները ԳՐԵԿՈ-ին նրա 103-րդ լիազումար նիստի ընթացքում տեղեկացրել են, որ վերապատրաստման դասընթացներին մասնակցել են մեկ նախարար, երեք խորհրդական և ինը նախարարի տեղակալ:

մշտադիտարկման և կիրարկման արդյունավետ մեխանիզմ:

60. Իշխանությունները հայտնում են, որ Արդարադատության նախարարությունը մշակել է օրենսդրական փոփոխությունների նախագիծ, որը նպատակ ունի էականորեն ուժեղացնելու ԲՊԱ-ների նկատմամբ կիրառվող «սառեցման» ժամանակահատվածի կարգավորումները, և ստեղծելու դրանց պահպանման նկատմամբ վերահսկողության ինստիտուցիոնալ մեխանիզմ: Արդարադատության նախարարությունը 2025 թվականի սեպտեմբերին մշակել է ՀԾՕ-ում լրացումներ կատարելու վերաբերյալ օրենքների նախագծեր, որոնցով էապես ընդլայնվել է ԲՊԱ-ների նկատմամբ պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումների շրջանակը: Փոփոխությունների նախագծի համաձայն՝ ԲՊԱ-ների նկատմամբ կիրառվում է պաշտոնից ազատվելուց հետո 18-ամսյա «սառեցման» ժամանակահատված, որի ընթացքում նրանց արգելվում է երրորդ անձանց իրավունքների կամ շահերի պաշտպանության նպատակով վարձատրությամբ ներկայացուցչություն իրականացնել այն պետական մարմինների հետ հարաբերություններում, որոնց նկատմամբ նրանք անմիջական վերահսկողություն են իրականացրել, կամ այն հարցերով, որոնք ներառված են եղել իրենց պաշտոնական լիազորությունների շրջանակում: Իշխանությունները նշում են, որ այս սահմանափակումը չի պայմանավորվում միայն պաշտոնական հիերարխիկ ենթակայությամբ կամ վերահսկողությամբ, այլ վերաբերում է նաև այն հարցերի էությանը, որոնք վերաբերել են տվյալ ԲՊԱ-ների պաշտոնական լիազորությունների շրջանակին: Օրենքի նախագծով նաև ներդրվում է արգելք՝ աշխատանքի անցնելու կամ դառնալու ցանկացած կազմակերպության աշխատող, որի նկատմամբ ԲՊԱ-ն պաշտոնավարման վերջին 18 ամսվա ընթացքում իրականացրել է անմիջական հսկողություն կամ վերահսկողություն: ԲՊԱ-ներին նաև արգելվում է զբաղվել մասնավոր ոլորտում գործունեությամբ, այդ թվում՝ ձեռնարկատիրական գործունեությամբ, այն դեպքերում, երբ հանրային ծառայության ընթացքում ստացված պաշտոնական տեղեկությունների օգտագործումը կարող է ոչ իրավաչափ առավելություն տալ մասնավոր կազմակերպությանը:

61. Հաշվետվողականության և մշտադիտարկման մեխանիզմների

ստեղծման առնչությամբ իշխանությունները նշում են, որ փոփոխությունների նախագծի համաձայն՝ ԲՊԱ-ներին վերապահվում է նոր աշխատանքի անցնելուց կամ նոր գործունեությամբ զբաղվելուց առաջ գրավոր ծանուցել ԿԿՀ-ին՝ նախատեսվող գործունեության համատեղելիությունը պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող օրենսդրական սահմանափակումներին ստուգելու նպատակով: Համապատասխանաբար ԿԿՀ-ին տրվում է այդ ծանուցումներն ուսումնասիրելու, «սառեցման» ժամանակահատվածի պահանջների պահպանումը գնահատելու և հիմնավորված եզրակացություն տալու հստակ իրավական լիազորություն: Փոփոխություններով պատասխանատվության մեխանիզմի մասով առաջարկվում է սահմանել տուգանքներ՝ պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումների խախտման համար՝ նվազագույն աշխատավարձի 300-ից 500-ապատիկի չափով, իսկ աշխատանքային գործունեությունը 60-օրյա ժամկետում չդադարեցնելու դեպքում՝ նվազագույն աշխատավարձի 50-ից 100-ապատիկի չափով:

62. Օրենքների նախագծերը ներկայացվել են միջգերատեսչական ուսումնասիրության և հրապարակվել e-draft հարթակում՝ հանրային քննարկման նպատակով: Շահագրգիռ կողմերի կարծիքները ստանալուց և քննարկելուց հետո օրենքների նախագծերը համապատասխանաբար վերանայվել ու 2025 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ներկայացվել են Վարչապետի աշխատակազմ: Այնուհետև օրենքների նախագծերը վերանայվել են Արդարադատության նախարարության կողմից՝ Պետաիրավական նախարարական կոմիտեի նիստում փոխվարչապետի կողմից տրված հանձնարարականների հիման վրա: Օրենքների վերանայված նախագծերն այնուհետև 2026 թվականի մարտին ներկայացվել են Կառավարություն:

63. ԳՐԵԿՈ-ն հանձնարարականի «i» մասի առնչությամբ ողջունում է ՀՏՕ-ում և «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում փոփոխությունների նախագծերը: Թեև ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ առաջարկվող նոր «սառեցման» ժամանակահատվածը որոշ չափով պակաս է ԳՐԵԿՈ-ի անդամ պետություններում առավել տարածված ժամկետից, որը երկու տարի է, այն, այնուամենայնիվ, ընդունում է, որ փոփոխությունների նախագծերով նախկին

Ժամկետը մեկ տարվանից երկարաձգվում է մինչև 18 ամիս: Սահմանափակման գործողության շրջանակը նույնպես էապես ընդլայնվել է՝ հանձնարարականին համապատասխան:

64. ԳՐԵԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ նշում է, որ «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի փոփոխությունների նախագծով ԿԿՀ-ին վերապահվում է ԲՊԱ-ների կողմից հետագա զբաղվածությանը վերաբերող ստուգման դիմումներն ուսումնասիրելու լիազորություն, իսկ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի փոփոխությամբ առաջարկվում է որոշակի տուգանքներ՝ պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումների կանոնները խախտելու համար: Վերջնական ընդունման դեպքում այս երկու միջոցները կկազմեն հաշվետվությունների և իրավակիրառ մեխանիզմի կարևոր մասը:

65. ԳՐԵԿՈ-ն խրախուսում է Հայաստանին շարունակել իր ջանքերը գործադրել սույն հանձնարարականի կատարման, մասնավորապես՝ ընդունման փուլում գտնվող օրենսդրական փոփոխությունների ուղղությամբ:

66. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ ix հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական x

67. ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովն ապահովվի համապատասխան ֆինանսական և կադրային ռեսուրսներով՝ գործադիր իշխանության բարձրագույն պաշտոնատար անձանց նկատմամբ իր գործառույթներն արդյունավետ իրականացնելու համար:

68. Իշխանություններն ընդունում են, որ վերջին և նախատեսվող օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում ԿԿՀ-ի լիազորությունների շրջանակը զգալիորեն ընդլայնվել է, և անհրաժեշտ է ապահովել համարժեք ֆինանսական և կադրային ռեսուրսներ՝ այդ լիազորություններն ու պարտականությունները, այդ թվում՝ ԲՊԱ-ների նկատմամբ, արդյունավետ իրականացնելու համար: Այս առնչությամբ գործառութային և ծանրաբեռնվածության գնահատման արդյունքում ԿԿՀ-ն մշակել է իր

աշխատակազմի հաստիքների ավելացման վերաբերյալ նախագիծ մի շարք կառուցվածքային ստորաբաժանումներում՝ մասնավորապես այն ստորաբաժանումներում, որոնք պատասխանատու են բարեվարքության գնահատման, վարքագծի մշտադիտարկման և կանխարգելիչ գործառնությունների իրականացման համար: 2025 թվականի դեկտեմբերի 25-ին այս առաջարկության նախագիծը պաշտոնապես ներկայացվել է Արդարադատության նախարարություն՝ հետագա ընթացակարգային քայլերն ապահովելու, այդ թվում՝ Կառավարության կողմից անհրաժեշտ գործընթացը նախաձեռնվելու և Կառավարության քննարկմանը ներկայացնելու համար: Արդյունքում, 2026 թվականի ապրիլի 30-ին Կառավարությունն ընդունել է թիվ 1500-Ա որոշումը, որով վերանայվել է ԿԿՀ-ի հաստիքացուցակը և աշխատողների թիվն ավելացվել է ութով:

69. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է ԿԿՀ-ի աշխատողների թվի ավելացումը: Սա շատ դրական զարգացում է՝ հաշվի առնելով դրա ներկայիս և ակնկալվող ընդլայնված լիազորությունները (այդ թվում՝ ԲՊԱ-ների մասով): Այս դրական միտումը պետք է պահպանվի և է՛լ ավելի ամրապնդվի՝ ԿԿՀ-ի գործառնական կարիքներին համապատասխան: Այնուամենայնիվ, ֆինանսական ռեսուրսների համապատասխան ավելացման վերաբերյալ որևէ տեղեկություն չի տրամադրվել:

70. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ x հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական xi

71. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է էականորեն ամրապնդել գործադիր իշխանության բոլոր բարձրագույն պաշտոնատար անձանց էթիկայի, շահերի բախման և բարեվարքության իրավակիրառ կառուցակարգը՝ ապահովելով պատշաճ հետևանքներ բոլոր խախտումների համար:*

72. Իշխանությունները հայտնում են, որ մշակվել և հանրային քննարկման է ներկայացվել ՀԾՕ-ում փոփոխություններ և լրացումներ առաջարկող օրենքների նախագծերի փաթեթ: Օրենքների նախագծերի նպատակն է ներդնել և հստակեցնել

քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձանց կարգապահական պատասխանատվության համակարգ վարքագծի կանոնների խախտման դեպքերում՝ վերացնելու համար այն իրավական բացը, որի հետևանքով քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձինք դուրս էին մնացել վարքագծի կանոնների խախտումների համար նախատեսված ընդհանուր կարգապահական պատասխանատվության մեխանիզմներից: Օրենքների նախագծերը 2026 թվականի մարտին լրացուցիչ քննարկվել են Արդարադատության նախարարությունում, և այնուհետև դրանցում կատարվել են փոփոխություններ:

73. Իշխանությունները նշում են, որ օրենսդրական նախագծով սահմանում է ընթացակարգային շրջանակ, որով վարքագծի կանոնների խախտման ակնհայտ նշաններ հայտնաբերվելու դեպքում Վարչապետը (կամ խորհրդականների դեպքում՝ նրանց նշանակելու լիազորություն ունեցող անձը) կարող է տասնօրյա ժամկետում կիրառել հետևյալ կարգապահական տույժերից մեկը՝ 1) նախազգուշացում, 2) նկատողություն, 3) խիստ նկատողություն, 4) պաշտոնից ազատում: Բացի այդ, նախատեսվում է, որ պաշտոնի նշանակելու լիազորություն ունեցող անձը կարող է կիրառել վերոնշյալ կարգապահական տույժերն ինչպես սեփական նախաձեռնությամբ, այնպես էլ «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի 33-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն ստացված հանձնարարականի հիման վրա: Նախագծով համապատասխան փոփոխություններ են կատարվում նաև «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում: Մասնավորապես ԿԿՀ-ն չի հրապարակի քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձի կողմից վարքագծի կանոնների խախտում կատարելու վերաբերյալ իր եզրակացությունները, իսկ տվյալ պաշտոնատար անձը պարտավոր չի լինի հրապարակային պարզաբանում ներկայացնել: Փոխարենը եզրակացությունը կարող է փոխանցվել համապատասխան պաշտոնատար անձին (Վարչապետին կամ խորհրդականների դեպքում՝ նշանակող մարմնին), որը դրա հիման վրա կգնահատի կարգապահական տույժ կիրառելու անհրաժեշտությունը:

74. Իշխանությունները նաև հայտնում են, որ նախագծով ներդրվում են ժամկետային երաշխիքներ՝ սահմանելով, որ կարգապահական տույժ չի կարող կիրառվել, եթե խախտումը կատարվելու պահից անցել է ավելի քան 12 ամիս, ինչպես նաև, որ կարգապահական տույժը համարվում է մարված, եթե մեկ տարվա

ընթացքում նոր խախտում չի կատարվել: Հստակ կերպով վերահաստատվում է նաև կարգապահական պատասխանատվության անկախությունը քաղաքացիական, վարչական և քրեական պատասխանատվությունից:

75. Իշխանությունները նաև նշում են, որ 2026 թվականի մայիսի 6-ին ընդունված ««Գնումների մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի համաձայն՝ ներդրվել է փոփոխությունների համապարփակ փաթեթ՝ պետական գնումների գործընթացում շահերի բախման կանխարգելման երաշխիքներն ամրապնդելու նպատակով: Մասնավորապես օրենսդրությամբ սահմանվում է ազդեցության եռաստիճան համակարգ, որի շրջանակում գնումների ընթացակարգերին մասնակցությունն արգելվում է հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց հետ փոխկապակցված մասնակիցների համար: Բացի այդ, եթե Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի եզրակացության հիման վրա հաստատվում է, որ մասնակիցը մինչև պայմանագրի կնքումը խախտել է մասնակցության արգելքը, ապա պատվիրատուն ուղղակիորեն լիազորվում է միակողմանիորեն լուծել պայմանագիրը:

76. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է պետական գնումների գործընթացում շահերի բախման կանխարգելման երաշխիքների ամրապնդումը և ի գիտություն է ընդունում ՀՕՕ-ում փոփոխություններ կատարող օրենքի նախագիծը, որով քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար կներդրվի կարգապահական պատասխանատվության մասին դրույթ: Այնուամենայնիվ, ԳՐԵԿՈ-ն ավստոսանքով է նշում, որ օրենսդրական նախագծում պարունակվող միջոցները չեն տարածվում Վարչապետի վրա: Ավելին, ԳՐԵԿՈ-ն մտահոգություններ ունի այն փաստի առնչությամբ, որ կարգապահական տույժեր կիրառելու լիազորությունը վերապահվելու է պաշտոնատար անձի վերադասին, այլ ոչ թե անկախ մարմնի: Բացի այդ, ԳՐԵԿՈ-ն ցանկանում է խրախուսել իշխանություններին վերանայելու, թե կարգապահական խախտումների և կարգապահական տույժերի համար առաջարկվող ժամկետներն ինչպես կարող են ազդել համապատասխանության մեխանիզմի ընդհանուր արդյունավետության վրա:

77. ԳՐԵԿՈ-ն նաև հիշեցնում է, որ Գնահատման գեկույցի մեջ օրենքում վերհանվել էին պատժամիջոցներին վերաբերող բացեր: Ավելի կոնկրետ, նշվել էր, որ

օրենքով հետևողականորեն չէին նշվում որոշակի տեսակի խախտումների համար կիրառելի պատժամիջոցները և պարզապես հղում էր կատարվում կարգապահական/վարչական պատասխանատվություն կիրառելու հնարավորությանը (տե՛ս 180-րդ պարբերությունը): Առաջարկվող օրենսդրական նախագիծը չի վերացնում այս բացը:

78. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xi հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Կոռուպցիայի կանխարգելումը և բարեվարքության խթանումն իրավապահ մարմիններում

Հանձնարարական xii

79. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ ձեռնարկվեն լրացուցիչ հատուկ միջոցներ՝ ռստիկանության բոլոր մակարդակներում, այդ թվում՝ ղեկավար կազմում կանանց ներկայացվածության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով:*

80. Իշխանությունները հայտնում են, որ Ոստիկանությունում կանանց ներգրավվածության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված թիրախային գործողություններն ամրագրված են Ոստիկանության բարեփոխումների իրականացման ռազմավարությամբ և դրանից բխող 2024-2026 թվականների գործողությունների ծրագրով: Իշխանությունները նաև նշում են, որ 2023 թվականից սկսած՝ իրականացվել են բազմաթիվ միջոցառումներ և լայնածավալ տեղեկատվական ու իրազեկման արշավներ՝ Ոստիկանության համապատասխան ստորաբաժանումներում ավելի մեծ թվով կանանց ներգրավելու և Ոստիկանության համակարգում կանանց ներկայացվածությունը բարձրացնելու նպատակով: Կին պարեկների համալրումը խթանելու նպատակով իրականացվել է «Եղի՛ր ուժ մեր երկրի համար» խորագրով լայնածավալ իրազեկման արշավ: Ծառայության անցնելուն խոչընդոտող գործոնները վերհանելու նպատակով անցկացվել են ֆոկլուս խմբային քննարկումներ, մշակվել է գործողությունների ծրագիր, և ներդրվել է դիմորդների նախնական գրանցման գործընթաց: Ավելին, իշխանությունները

վերահաստատում են, որ ծառայության անցնելու համար նախատեսված՝ հասակի և քաշի վերաբերյալ պահանջները վերացվել են, ինչպես նաև նշում են, որ Պարեկային ծառայության ընթացիկ համալրման գործընթացին աջակցելու նպատակով մեկնարկել է «Վստահի՛ր քեզ, միացի՛ր մեզ» կարգախոսով իրազեկման արշավ: Արշավների շրջանակում իրականացվող բոլոր միջոցառումների ընթացքում առանձնահատուկ շեշտադրվում է կանանց մասնակցության կարևորությունը Ներքին գործերի նախարարության (այսուհետ՝ ՆԳՆ) համար: Ոստիկանություն ընդունվելու համար նախկինում սահմանված տարիքային սահմանափակումները վերացվել են՝ Ոստիկանության համակարգում տարբեր սոցիալական, գենդերային և տարիքային խմբեր ներկայացնող, ինչպես նաև բազմազան գիտելիքներ և հմտություններ ունեցող անձանց ներգրավվածությունը խթանելու նպատակով:

81. Իշխանությունները տրամադրում են նաև հետևյալ աղյուսակները՝ կանանց հատկացված պաշտոնների վերաբերյալ. Կանայք ոստիկանության համալրման մրցույթներում 2024 և 2025 թվականներին (Աղյուսակ 1), Կանանց ներկայացվածությունը ՆԳՆ-ում, Ոստիկանությունում և Պարեկային ծառայությունում 2024-2025 թվականներին (Աղյուսակ 2), ինչպես նաև Կանայք ՆԳՆ-ում ղեկավար և քաղաքացիական ծառայության պաշտոններում (Աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 1. Կանայք ոստիկանության համալրման մրցույթներում 2024 և 2025 թվականներին

Ծառայություն	Տարի	Հայտարարված պաշտոնների ընդհանուր թիվ	Կանանց հատկացված պաշտոններ	Կանանց հատկացված պաշտոնների տոկոսը (%)	Ծանոթագրություններ
Պարեկային ծառայություն	2025 թվական	239	190	80%	Պաշտոնների մեծ մասը նախատեսված էր կին դիմորդների համար
	2024 թվական	250	75	30%	Համալրումը շարունակվում է, դիմել է 90 կին
Քրեական ոստիկանություն	2025 թվական	700	140	20%	Թիրախային բաշխում՝ կանանց մասնակցությունը

Ծառայություն	Տարի	Հայտարարված պաշտոնների ընդհանուր թիվ	Կանանց հատկացված պաշտոններ	Կանանց հատկացված պաշտոնների տոկոսը (%)	Ծանոթագրություններ
					խթանելու նպատակով
	2024 թվական	80	-	-	Հայտարարվել է համալրում, սակայն գենդերային բաշխում չի սահմանվել
Համայնքային ոստիկանություն	2025 թվական	478	145	30.3%	Առանձնակի շեշտադրում է կատարվել կին թեկնածուների ներգրավման վրա

Աղյուսակ 2. Կանանց ներկայացվածությունը ՆԳՆ-ում, Ոստիկանությունում և Պարեկային ծառայությունում 2024-2025 թվականներին

Կատեգորիա	Տարի	Պաշտոնների ընդհանուր թիվ	Կանայք	Կանանց տոկոսը (%)
ՆԳՆ	2025 թվական	17 831	3 560	19.9%
	2024 թվական	16 975	3 013	17.7%
Ոստիկանություն	2025 թվական	11 130	974	8.7%
	2024 թվական	-	-	7%
Պարեկային ծառայություն	2025 թվական	2 287	131	5.7%
Համայնքային ոստիկանություն	2025 թվական	2 870	376	13.1%

Աղյուսակ 3. Կանայք ՆԳՆ-ում ղեկավար և քաղաքացիական ծառայության պաշտոններում

Կատեգորիա	Տարի	Պաշտոնների ընդհանուր թիվ	Կանայք	Կանանց տոկոսը (%)
Ղեկավար պաշտոններ՝ ՆԳՆ	2025 թվական	1 054	171	16.2%
	2024 թվական	1 329	210	15.8%
Ղեկավար պաշտոններ՝ Ոստիկանություն	2025 թվական	464	27	5.8%

Կատեգորիա	Տարի	Պաշտոնների ընդհանուր թիվ	Կանայք	Կանանց տոկոսը (%)
Քաղաքացիական ծառայության պաշտոններ՝ ՆԳՆ	2025 թվական	1 363	989	72.6%

82. ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ Հայաստանի կողմից տրամադրված վիճակագրական տեղեկությունները ցույց են տալիս, որ 2025 թվականին Ոստիկանությունում, Պարեկային ծառայությունում և Համայնքային ոստիկանությունում կանանց տոկոսը (միջինում 9.2%), ինչպես նաև ղեկավար պաշտոններում կանանց ներկայացվածությունը (5.8%) շարունակում են մնալ շատ ցածր, սակայն ընդունում է, որ Ոստիկանությունում կանանց ներկայացվածության առումով որոշակի սահմանափակ առաջընթաց է արձանագրվել: Այս նպատակով ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է Ոստիկանությունում բոլոր մակարդակներում կանանց ներկայացվածության ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումների շարունակական իրականացումը և նոր միջոցառումների ներդրումը, այդ թվում՝ իրականացված իրազեկման արշավները և իրավական ակտերում կատարված փոփոխությունները, որոնք համալրման առավել ներառական գործընթացներ ունենալու հնարավորություն են տալիս: Այնուամենայնիվ, ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ ղեկավար պաշտոններում կանանց ներկայացվածության մակարդակի բարձրացման նպատակով ձեռնարկված միջոցառումների վերաբերյալ որևէ տեղեկություն չի փոխանցվել: Տրամադրված տվյալների և վերոնշյալ սահմանափակ առաջընթացի լույսի ներքո ԳՐԵԿՈ-ն կարող է միայն համարել, որ սույն հանձնարարականը կատարվել է մասամբ և խրախուսում է Հայաստանին շարունակել միջոցառումների իրականացումը՝ սույն հանձնարարականի նպատակն իրագործելու համար:

83. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական xiii

84. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ i) իրականացվի Ոստիկանության ներքին և արտաքին լրատվության միջոցների հրապարակումների, հանրության*

հարցումներին արձագանքման ժամկետների, ինչպես նաև ներքին և արտաքին հարցերի վերաբերյալ նախաձեռնողական հաղորդակցման (այլ ոչ թե միայն ռեակտիվ հրապարակման) վերանայում, և դրա արդյունքներով մշակվեն ու իրականացվեն առանձին միջոցառումներ, ii) հրապարակվեն տեղեկություններ ստացված բողոքների, ձեռնարկված գործողությունների և Ոստիկանության ծառայողների նկատմամբ կիրառված պատժամիջոցների վերաբերյալ՝ պահպանելով համապատասխան անձանց անանունությունը, և iii) զարգացվեն Ոստիկանության հաղորդակցության համար պատասխանատու ստորաբաժանման կարողությունները՝ թափանցիկությունը և Ոստիկանության նկատմամբ հանրային վստահությունը բարձրացնելու նպատակով:

85. Իշխանությունները սույն հանձնարարականի «i» մասի առնչությամբ նշում են, որ իրականացվել է համապարփակ ուսումնասիրություն, որն ընդգրկել է ինչպես ՆԳՆ-ում հաղորդակցության համար պատասխանատու ստորաբաժանման կառուցվածքային և գործառնության կողմերը, այնպես էլ ներքին և արտաքին հաղորդակցության ավելի լայն գործընթացները: Արդյունքում, 2025 թվականի հունիսի 9-ին հաստատվել է Ոստիկանության բարեփոխումների ռազմավարական հաղորդակցության ծրագիրը: Ծրագիրը ներառում է հիմնական եզրակացությունները, ինչպես նաև այս ոլորտում գործունեության հետագա ամրապնդման և կատարելագործման համար սահմանված քայլերը:

86. ՆԳՆ-ի պատասխանատու ստորաբաժանումն իրականացնում է շուրջօրյա ՆԳՆ-ի և դրա ենթակա մարմինների գործունեությանը վերաբերող՝ զանգվածային լրատվության միջոցներում և սոցիալական մեդիայի հարթակներում արված հրապարակումների մշտադիտարկում՝ բարձրացված հարցերին ժամանակին արձագանքելն ապահովելու, հրապարակումների բովանդակությունն ու միտումները վերլուծելու, ինչպես նաև հանրային հարցումներին ժամանակին և որակյալ ձևով պատասխաններ տրամադրելու վերաբերյալ օրենքով սահմանված պահանջների պահպանումը գնահատելու նպատակով: Իշխանությունները նաև նշում են, որ 2024 և 2025 թվականներին (դեկտեմբերի 20-ի դրությամբ) ստացվել է ընդհանուր համապատասխանաբար 467 և 452 հարցում: Բոլոր հարցումներին տրվել է պատասխան:

87. Իշխանությունները սույն հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ նշում են, որ պարբերաբար հրապարակվում են հետևյալ տեղեկությունները՝ 1) Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության կողմից իրականացված կարգապահական վարույթները, այդ թվում՝ կիրառված կարգապահական տույժերի տեսակներն ու քանակը՝ ըստ ՆԳՆ ենթակա մարմինների, կառուցվածքային ստորաբաժանումների, գրասենյակների և ենթակա կազմակերպությունների, 2) Ոստիկանության ծառայողների կողմից կատարված ծանր կարգապահական խախտումների դեպքերով հարուցված կարգապահական վարույթները և դրանց արդյունքում ընդունված որոշումները, 3) հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող կարևոր գործերը՝ միաժամանակ ապահովելով համապատասխան անձանց անձնական տվյալների գաղտնիության պահպանումը: Միևնույն ժամանակ, Ոստիկանության բարեփոխումների 2024-2026 թվականների գործողությունների ծրագրով նախատեսված միջոցառումների կատարման շրջանակում ՆԳՆ-ի պաշտոնական կայքէջում հրապարակվել է ՆԳՆ-ի տարեկան հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագիրը:

88. Իշխանությունները սույն հանձնարարականի «iii» մասի առնչությամբ նշում են, որ իրականացվել են վերապատրաստման մի շարք դասընթացներ՝ Հանրային հաղորդակցության և իրազեկման վարչության աշխատակիցների հաղորդակցման հմտությունների զարգացման և տեղեկությունների պատշաճ մշակման, ներկայացման ու տարածման վերաբերյալ գիտելիքները խորացնելու նպատակով: Դասընթացները ներառել են հետևյալը՝ զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների համար նախատեսված վերապատրաստում՝ ուղղված իրավապահ մարմինների և զանգվածային լրատվության միջոցների միջև համագործակցության բարելավմանը, քննարկումներ՝ հաղորդակցման կարողությունների և հնարավորությունների զարգացման վերաբերյալ, ռազմավարական ճգնաժամային հաղորդակցության հնգօրյա վերապատրաստում՝ Հանրային հաղորդակցության և իրազեկման վարչության, ինչպես նաև Ոստիկանության և Փրկարար ծառայության տարածքային ստորաբաժանումների աշխատակիցների մասնակցությամբ, ինչպես նաև ռազմավարական հաղորդակցության վերաբերյալ վերապատրաստում՝ ՆԳՆ ոստիկանության և Փրկարար ծառայության տարածքային ստորաբաժանումների համար: Բացի այդ,

2025 թվականին բոլոր մարզերում նախարարության ստորաբաժանումների անձնակազմի համար անցկացվել են նմանատիպ վերապատրաստման դասընթացներ՝ նպատակ ունենալով ամրապնդել Ոստիկանության և Փրկարար ծառայության տարածքային ստորաբաժանումների կարողությունները՝ հնարավորություն տալով նրանց միջադեպերի, արտակարգ իրավիճակների և այլ ճգնաժամային իրավիճակների ընթացքում ապահովել հանրության և լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների հետ հստակ, ժամանակին և մասնագիտական հաղորդակցություն:

89. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է xiii հանձնարարականի տարբեր բաղադրիչների իրականացման նպատակով ձեռնարկված թիրախային միջոցառումները: Ավելի կոնկրետ, այն ողջունում է Ոստիկանության բարեփոխումների 2024-2026 թվականների ռազմավարական հաղորդակցության ծրագրի ընդունումը: Ծրագիրը վերլուծում է Ոստիկանության կողմից հաղորդակցության կարևորությունը և ներկայացնում տարբեր շահագրգիռ կողմերի, այդ թվում՝ քաղաքացիների, զանգվածային լրատվության միջոցների, պետական և մասնավոր հատվածի գործընկերների հետ հաղորդակցության բարելավման հնարավոր ուղիները: Այն նաև ներառում է գործողությունների ծրագիր՝ հստակ ժամկետներով, վերջնարդյունքներով և դրանց իրականացման համար պատասխանատու մարմիններով: Սա դրական զարգացում է՝ ապահովելու համար, որ Ոստիկանությունը տեղեկությունները տարածի նախաձեռնողական կերպով, և դրանք հասանելի լինեն շահագրգիռ կողմերի լայն շրջանակի: ԳՐԵԿՈ-ն նաև ողջունում է հաղորդակցական հմտությունների և տեղեկությունների մշակման կարողությունների զարգացման նպատակով Հանրային հաղորդակցության և իրազեկման վարչությունում կազմակերպված վերապատրաստումներն ու քննարկումները: Վերջապես, ԳՐԵԿՈ-ն նշում է, որ կարգապահական վարույթների վերաբերյալ վիճակագրությունը հասանելի է:

90. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xiii հանձնարարականը կատարվել է բավարար:

Հանձնարարական xiv

91. *ԳՆԵԿՈ-ն առաջարկել է ընդունել առանձին և գործնականում կիրառելի հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագիր, որը հիմնված կլինի կոռուպցիոն ռիսկերի տեսանկյունից խոցելի ոլորտների համակարգված և համապարփակ վերլուծության վրա, կներառի այդ ռիսկերի նվազեցմանն ու վերահսկմանն ուղղված նպատակային միջոցառումներ և համապատասխան ինստիտուցիոնալ մեխանիզմներ, ինչպես նաև ենթակա կլինի կանոնավոր գնահատման և ազդեցության գնահատման:*

92. Իշխանությունները հայտնում են, որ ՆԳՆ-ում իրականացվել է բարեվարքության ռիսկերի համապարփակ գնահատման գործընթաց, որն ընդգրկել է ռազմավարական և մեթոդաբանական մի շարք հարթություններ, այդ թվում՝ 1) ՆԳՆ-ում բարեվարքությանը վերաբերող իրավական շրջանակի վերլուծություն, 2) բարեվարքության (կոռուպցիոն) ռիսկերի գնահատման՝ հատուկ համապատասխանեցմամբ պատրաստված մեթոդաբանության մշակում, որը նախատեսում է ռիսկերի բացահայտման և կառավարման գործիքներ ինչպես ինստիտուցիոնալ, այնպես էլ առանձին ստորաբաժանումների մակարդակներում, 3) գնահատման ոլորտների սահմանում, չափանիշների մշակում, ինչպես նաև թվային տվյալների հավաքագրման համապատասխան գործիքի ստեղծում և պիլոտային կիրառում, ինչպես նաև 4) բարեվարքության ճանապարհային քարտեզի և ռիսկերի մեղմացմանն ու կանխարգելիչ մեխանիզմների ներդրմանն ուղղված թիրախային գործողությունների ծրագրի մշակում: Բարեվարքության (կոռուպցիոն) ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը մշակվել է և ներկայումս պիլոտային կիրառվում է գործնականում:

93. Ռիսկերի գնահատման արդյունքների հիման վրա և հաշվի առնելով ՆԳՆ-ի ոլորտային առաջնահերթությունները՝ մշակվել և ՆԳՆ նախարարի հրամանով հաստատվել է ՆԳՆ-ի 2026 թվականի տարեկան հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագիրը: Ծրագրի նպատակն է ստեղծել կոռուպցիոն ռիսկերի բացահայտման, վերլուծության, կանխարգելման և արդյունավետ կառավարման համակարգային ու համապարփակ գործընթաց: Այն նաև նպատակ ունի բարձրացնելու ՆԳՆ-ում թափանցիկությունն ու հաշվետվողականությունը և նպաստելու բարեվարքության, ազնվության և հանրային վստահության վրա

հիմնված միջավայրի ձևավորմանը: 2025 թվականի համար ևս հաստատվել է տարեկան հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագիր, և նախատեսվում է, որ հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագրերը յուրաքանչյուր հաջորդ տարվա համար ընդունվեն նախապես:

94. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է բարեվարքության ռիսկերի գնահատումը և դրա արդյունքներով մշակված՝ ՆԳՆ-ի 2026 թվականի տարեկան հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագիրը: Ծրագիրը ներառում է գործողություններ, որոնք վերաբերում են, ի թիվս այլնի, ծառայության ընթացքում և ծառայության ավարտից հետո իրականացվող ուսումնասիրությունների շրջանակում բարեվարքության և կոռուպցիայի հետ կապված ռիսկային գործոնների բացահայտմանն ու կանխարգելմանը, ինչպես նաև կոռուպցիոն վարքագծի վաղ բացահայտման, կանխարգելման և արագ արձագանքման համակարգի կատարելագործմանը, ինչպես նաև ՆԳՆ-ում կոռուպցիոն ռիսկերի կանխարգելման և վերահսկման նպատակով պլանային և թեմատիկ ստուգումների իրականացմանը: ԳՐԵԿՈ-ն վստահ է, որ իշխանությունները, ըստ անհրաժեշտության, կշարունակեն պարբերաբար վերանայել և կատարելագործել այս ռազմավարական գործիքները:

95. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xiv հանձնարարականը կատարվել է բավարար:

Հանձնարարական xv

96. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ i) Ոստիկանության համար ընդունվի վարքագծի կանոնագիրք՝ ոստիկանության գործունեության առջև ծառացած ժամանակակից մարտահրավերներին արձագանքելու և բարեվարքությանը վերաբերող բոլոր համապատասխան հարցերը մանրամասն կարգավորելու, ինչպես նաև հստակ գործնական օրինակների միջոցով կիրառական ուղեցույց տրամադրելու նպատակով, և ii) այն հրապարակվի և ուղեկցվի իրազեկման, ինչպես նաև գաղտնի խորհրդատվության արդյունավետ միջոցառումներով:*

97. Իշխանությունները հայտնում են, որ ընդունվել է «Ոստիկանության բարեվարքության և կարգապահական կանոնագիրք» օրենքը, որով սահմանվել են

Ոստիկանության ծառայողների բարեվարքությունը, մասնագիտական վարքագիծը, հաշվետվողականությունը և կարգապահական վարույթները կարգավորող միասնական սկզբունքները: Օրենքը ոստիկանության համակարգում բարեվարքության և ծառայողական էթիկայի նոր չափանիշների ներդրման հիմնարար իրավական հիմքն է: Օրենքի հիման վրա և անմիջականորեն դրանից բխող դրույթների համաձայն՝ մշակվել է Ոստիկանության վարքագծի կանոնագիրքը: Այն սահմանում է մասնագիտական վարքագծի չափանիշներ, բարեվարքության պարտադիր պահանջներ և ազնիվ ու հաշվետու վարքագծի դրսևորման շրջանակ: Կանոնագիրքը նաև սահմանում է հանրության հետ էթիկական հաղորդակցության սկզբունքները: Կանոնագիրքն ամրագրում է հիմնական սկզբունքները, նախատեսում է ղեկավար կազմի համար հատուկ կանոններ, բացատրում է շահերի բախման իրավիճակների կառավարումն ու կարգավորումը, սահմանում է նվերներ ընդունելու հստակ արգելքներ և ներմուծում է կարգավորող բնույթ կրող այլ կարևոր դրույթներ: Վարքագծի կանոնագիրքը հրապարակվել է Ներքին գործերի նախարարության պաշտոնական կայքէջում և համապատասխան այլ հարթակներում: Բացի այդ, դրա ընդունումը, գործողության շրջանակը և հիմնական դրույթները լայնորեն ներկայացվել և քննարկվել են հանրային և ներքին տարբեր ուղիներով:

98. Իշխանությունները վերապատրաստումների և իրազեկման միջոցառումների վերաբերյալ նշում են, որ 2026 թվականի սկզբին ավարտին է հասցվել և հաստատվել «Վարքագծի կանոնագիրք» առանձին դասընթացի ուսումնական ծրագիրը: Այս դասընթացը մատուցվում է որպես ինքնուրույն առարկա, այլ ոչ թե ներառվում է վերապատրաստման ավելի լայն մոդուլների կազմում, ինչպես նաև ընդգրկված է Համայնքային ոստիկանության, Քրեական ոստիկանության, Պարեկային ծառայության և Ոստիկանության գվարդիայի վերապատրաստման ծրագրերում: 2026 թվականի սկզբից ի վեր ընդհանուր առմամբ 1 984 ծառայող ավարտել է տվյալ դասընթացը: Վերապատրաստումը ներառում է ինչպես տեսական բաղադրիչներ, այնպես էլ իրավիճակային վարժություններ, որոնց միջոցով ներկայացվում են կոնկրետ իրավիճակներում բարեվարքության չափանիշներին համապատասխանող կամ դրանք խախտող վարքագծի օրինակներ: Իշխանությունները պարզաբանում են, որ դասընթացը

պարտադիր է Ոստիկանության ամբողջ անձնակազմի համար: Ավելին, այն սահմանվել է Հայաստանի Հանրապետության ներքին գործերի նախարարի՝ ամենամյա պարտադիր վերապատրաստումների կազմակերպման վերաբերյալ համապատասխան հրամանով և իրականացվում է համապատասխան թիրախային խմբերի համար մշակված առարկայական թեմատիկ ծրագրերի համաձայն՝ հնգօրյա ժամանակահատվածում: Վերոնշյալ հրամանի համաձայն՝ նախատեսվում է, որ մինչև 2026 թվականի ավարտն այս դասընթացը կանցնի ևս մոտ 5 500 ծառայող:

99. Իշխանությունները գաղտնի խորհրդատվության միջոցառումների մասով նշում են, որ Ներքին գործերի նախարարությանը վերապահված են բարեվարքության և էթիկայի հետ կապված համապատասխան գործառնություններ, այդ թվում՝ անհրաժեշտության դեպքում այդ հարցերի վերաբերյալ գաղտնի ուղղորդում և խորհրդատվության տրամադրում: Գործնականում բարեվարքությանն առնչվող հարցերով զբաղվում են էթիկայի և բարեվարքության հարցերի համար նշանակված պատասխանատու պաշտոնատար անձինք, որոնք ներգրավված են նախարարության համապատասխան աշխատանքներում և անհրաժեշտության դեպքում ցուցաբերում են աջակցություն և ուղղորդում են աշխատակիցներին:

100. ԳՐԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում Ոստիկանության վարքագծի կանոնագրքի ընդունումը: Կանոնագիրքը կարգավորում է բարեվարքությանն ու էթիկային առնչվող մի շարք հարցեր, ինչպիսիք են թափանցիկությունը և հաշվետվողականությունը, շահերի բախման կառավարումը կամ նվերներ ընդունելու արգելքը: ԳՐԵԿՈ-ն վստահ է, որ Կանոնագիրքը հաշվի կառնի ոստիկանության գործունեության հետ կապված ժամանակակից աշխարհի շարունակաբար փոփոխվող մարտահրավերները, ինչպես նշվել էր Գնահատման զեկույցում (232-րդ և 233-րդ պարբերություններ):

101. ԳՐԵԿՈ-ն սույն հանձնարարականի «ii» մասի առնչությամբ ողջունում է Ոստիկանության վարքագծի կանոնագրքի հրապարակումը: Ոստիկանության շրջանում Վարքագծի կանոնագրքում առկա բովանդակության և պարտավորությունների վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակի բարձրացման ուղղությամբ Հայաստանի կողմից գործադրված ջանքերը, մասնավորապես՝ այդ թեմայով պարտադիր դասընթացի մշակման և ներդրման

միջոցով, նույնպես ողջունելի առաջընթաց են: ԳՐԵԿՈ-ն ակնկալում է, որ դասընթացը կներառի կանոնագրքի կիրառման վերաբերյալ գործնական ուղղորդում՝ հստակ և կիրառական օրինակների միջոցով:

102. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xv հանձնարարականը կատարվել է բավարար:

Հանձնարարական xvi

103. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է մշակել Ոստիկանության բոլոր ծառայողների համար նախատեսված խորացված վերապատրաստման ծրագիր՝ կենտրոնանալով էթիկայի և արժեքների նախաձեռնողական ստուգման, նոր մարտահրավերների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացման և օրենսդրական փոփոխությունների վրա:*

104. Իշխանությունները հայտնում են ՆԳՆ նոր միասնական կրթահամալիրի ստեղծման մասին, որով ներդրվել է Ոստիկանության և Փրկարար ծառայության անձնակազմի նախնական պատրաստության և շարունակական մասնագիտական զարգացման հիմնովին նոր մոտեցում: Կրթական և դասավանդման մեթոդաբանությունը համապարփակ կերպով վերանայվել է՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով գործնական ուսուցմանը, հաճախ հանդիպող և բարդ իրական դեպքերի ու իրավիճակների վերլուծությանը, ինչպես նաև ինտերակտիվ ուսուցման մեթոդների կիրառմանը:

105. Իշխանությունները նաև նշում են, որ ՆԳՆ կրթահամալիրում մշակվել է Ոստիկանության ծառայողների էթիկայի և բարեվարքության վերաբերյալ վերապատրաստման ծրագիր, որը ներառում է հիմնական թեմաներ, այդ թվում՝ բարեվարքության կարևորությունը Ոստիկանության ծառայությունում, կոռուպցիան՝ որպես բարեվարքությանը սպառնացող գործոն, ծառայության ընթացքում և ծառայությունից դուրս էթիկայի կանոնների կիրառումը, կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն ու բացահայտումը, ինչպես նաև դրանց արձագանքման քայլերը, կարգապահական վարույթի գործընթացը, դրա հիմքերը, պատասխանատվության տեսակներն ու հաղորդում ներկայացնելու

ընթացակարգերը: Ծրագրի նպատակն է ապահովել, որ ծառայողների գիտելիքները համապատասխանեն ժամանակակից մարտահրավերներին, ամրապնդել բարեվարքության մշակույթը և ռիսկերի բացահայտման ու հակազդման կարողությունները, ինչպես նաև բարձրացնել յուրաքանչյուր ծառայողի մասնագիտական պատասխանատվությունը կոռուպցիայի դեմ պայքարում: Ծրագիրը ներառված է Ոստիկանության բոլոր ծառայողների համար նախատեսված ընդհանուր վերապատրաստման գործընթացում:

106. Իշխանությունները նաև հայտնում են, որ 2024 թվականին առաջին անգամ մշակվել է առանձին, խորացված մասնագիտական կրթական ծրագիր նորաստեղծ Քրեական ոստիկանության համար: Ծրագիրը ներառում է ոլորտային, մասնագիտական և բարեվարքությանն առնչվող թեմաներ և կարևոր քայլ է Քրեական ոստիկանության ծառայողների մասնագիտական կարողությունների ամրապնդման և բարձր ռիսկային ոլորտներում բարեվարքության ապահովման ուղղությամբ: Միաժամանակ իրականացվել են վերապատրաստման մի շարք դասընթացներ Ոստիկանության ղեկավար կազմի համար: Այդ դասընթացների նպատակն է եղել ամրապնդել բարեվարքության վերաբերյալ իրազեկվածությունը և բարելավել կառավարչական, հաղորդակցական և որոշումների կայացման հմտությունները: Բացի վերոնշյալ հիմնական կրթական ծրագրից՝ պարբերաբար կազմակերպվում են վերապատրաստման լրացուցիչ դասընթացներ ինչպես ղեկավար, այնպես էլ շարքային անձնակազմի մակարդակում նախաձեռնողական և կանխարգելիչ ստուգումներ իրականացնելու կարողությունները զարգացնելու նպատակով, հատկապես՝ Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության ծառայողների համար:

107. Իշխանությունները վերապատրաստման համապատասխան դասընթացներին Ոստիկանության ծառայողների մասնակցության վերաբերյալ նշում են, որ Ներքին գործերի նախարարությունն առաջնային կարևորություն է տալիս Ոստիկանության ծառայողների կրթության և վերապատրաստման շարունակականությանը, ինչպես նաև վերջինիս պարբերական բնույթ կրելուն: Այս պատճառով տարեկան վերապատրաստման ծրագրերը պարտադիր են Ոստիկանության բոլոր ծառայողների համար՝ առանց բացառության: 2025

թվականին վերապատրաստման ծրագրերի մասնակցության մակարդակը կազմել է մոտ 99%, ինչը հաստատվում է հաճախելիության վերաբերյալ պաշտոնական գրառումներով: Մասնակցությունը խիստ վերահսկվում է, և հնարավոր չէ վերապատրաստումը համարել անցած՝ առանց պատշաճ հաճախման:

108. ԳՐԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում ՆԳՆ միասնական կրթահամալիրի ստեղծումը և ողջունում է կիրառվող կրթական և դասավանդման մեթոդաբանության վերանայումը, մասնավորապես՝ գործնական ուսուցման և հաճախ հանդիպող դեպքերի վերլուծության ավելի մեծ շեշտադրումը, այդ թվում՝ բարեվարքության հետ կապված հարցերում՝ ինչպես հիմնական, այնպես էլ խորացված (բարձր ռիսկային և ղեկավար պաշտոնների համար նախատեսված) վերապատրաստման մոդուլներում: Վերապատրաստումներին Ոստիկանության ծառայողների մասնակցության բարձր մակարդակը նույնպես շատ դրական զարգացում է: ԳՐԵԿՈ-ն վստահ է, որ Հայաստանը կշարունակի ապահովել այդպիսի լայն մասնակցություն:

109. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xvi հանձնարարականը կատարվել է բավարար:

Հանձնարարական xvii

110. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է՝ i) ուժեղացնել անձնակազմի համալրման ընթացքում իրականացվող բարեվարքության ստուգումները և ii) Ոստիկանության ծառայողների ծառայության ողջ ընթացքում համակարգված ձևով իրականացնել պարբերական բարեվարքության ստուգումներ՝ հիմնված ոչ թե պլանային, այլ չծրագրավորված ստուգումների վրա:*

111. Իշխանությունները հայտնում են, որ «Ոստիկանության բարեվարքության և կարգապահական կանոնագիրք» օրենքով ներդրվել են Ոստիկանության ծառայողների բարեվարքության մոնիթորինգի նոր և ավելի արդյունավետ մեխանիզմներ: Մասնավորապես օրենքով սահմանվում է, որ ՆԳՆ ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչությունը պատասխանատու է Ոստիկանության ծառայողների նկատմամբ ինչպես ծառայության անցնելուց առաջ,

այնպես էլ ծառայության ընթացքում բարեվարքության պարբերական ստուգումներ իրականացնելու համար: Բարեվարքության ստուգումները կարող են իրականացվել ինչպես պլանային հիմունքներով (ծառայողի կարիերայի ընթացքում սահմանված պարբերականությամբ), այնպես էլ չպլանավորված՝ առանց նախնական ծանուցման եղանակով (անհրաժեշտության դեպքում՝ հայտնաբերված ռիսկերի, վարքագծային շեղումների կամ այլ հիմքերի առկայության դեպքում, ինչպես նաև կանխարգելիչ նպատակներով ծառայողների որոշ խմբերի շրջանում՝ ընտրանքային հիմունքով): Ի կատարումն այս կարգավորման՝ Ներքին գործերի նախարարն ընդունել է «Ոստիկանության ծառայողների առաքիլության ստուգման կարգը սահմանելու մասին» հրաման: Կարգով սահմանվում են բարեվարքության ստուգումների իրականացման հիմնական դրույթները, դրանց նպատակներն ու հիմքերը, ստուգումների տեսակները և ընթացակարգերը, ինչպես նաև դրանց արդյունքների վերլուծման և օգտագործման կարգը:

112. Իշխանությունները նաև բացատրում են, որ բարեվարքության ստուգում սկսելու հիմքերը կոնկրետ ռիսկերի առկայության մասին վկայող տեղեկություններն են: Մասնավորապես, այդպիսի միջոցների մեկնարկի հիմքը ոչ թե հաստատված խախտումն է, այլ ռիսկի առկայությունը: Այս համատեքստում նույնիսկ նախնական նշանները կամ մտահոգությունները կարող են հաշվի առնվել հնարավոր ռիսկերի գնահատման ժամանակ: Մինևույն ժամանակ, իշխանություններն ընդգծում են, որ նշված շրջանակներում բարեվարքության ստուգումները նախատեսված են որպես կանխարգելիչ մեխանիզմ: Ավելին, «ռիսկ» հասկացությունը մեկնաբանվում է լայն իմաստով և թույլ է տալիս բարեվարքության ստուգումներ սկսել ոչ միայն կոնկրետ իրավիճակների առնչությամբ, այլ նաև պարբերաբար և անհրաժեշտության դեպքում ընտրանքային հիմունքներով՝ կանխարգելման նպատակով:

113. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է բարեվարքության ստուգման համակարգում կատարված բարելավումները: «Ոստիկանության բարեվարքության և կարգապահական կանոնադիրք» օրենքով նախատեսվում է Ոստիկանության ծառայողների նկատմամբ բարեվարքության ստուգումների իրականացում ինչպես աշխատանքի ընդունման փուլում, այնպես էլ ծառայության ընթացքում՝ ՆԳՆ ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության կողմից:

Այնուամենայնիվ, ԳԲԵԿՈ-ն կարծում է, որ դեռ շատ վաղ է գնահատել, թե արդյոք բարեվարքության նախաձեռնողական ստուգումները գործնականում իրականացվում են համակարգված կերպով: ԳԲԵԿՈ-ն ակնկալում է ստանալ վիճակագրություն՝ գործող համակարգի շրջանակներում իրականացվող բարեվարքության ստուգումների թվի, ինչպես նաև դրանց բնույթի վերաբերյալ:

114. ԳԲԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xvii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական xviii

115. *ԳԲԵԿՈ-ն առաջարկել է իրականացնել ուսումնասիրություն Ոստիկանության աշխատակիցների գործունեության վերաբերյալ՝ Ոստիկանությունում նրանց գործունեությունը դադարեցվելուց հետո, և անհրաժեշտության դեպքում այդ ուսումնասիրության արդյունքների հիման վրա սահմանել կարգավորումներ՝ ուղղված թափանցիկության ապահովմանը և շահերի հնարավոր բախումների ռիսկերի մեղմացմանը:*

116. Իշխանությունները նշում են, որ «Ոստիկանությունում ծառայության մասին» օրենքով և «Ոստիկանության բարեվարքության և կարգապահական կանոնագիրք» օրենքով նախատեսվում են պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումներ: Այս դրույթների համաձայն՝ Ոստիկանության ծառայողներին ծառայությունը դադարեցնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում արգելվում է աշխատանքի անցնել կամ լինել աշխատող այն կազմակերպությունում, որի նկատմամբ իրենց ծառայության վերջին տարվա ընթացքում նրանք իրականացրել են ուղղակի վերահսկողություն: Իշխանությունները նաև ընդունում են, որ միայն գործող կարգավորումները բավարար չեն եղել, և Ոստիկանության բարեփոխումների 2024-2026 թվականների գործողությունների ծրագրի շրջանակում իրականացվել է պաշտոնի դադարումից հետո կիրառվող սահմանափակումների վերաբերյալ համապարփակ ուսումնասիրություն: Ուսումնասիրությունն իրականացվել է միջազգային չափանիշների հիման վրա՝ ներառելով ԳԲԵԿՈ-ի հանձնարարականները և

Եվրոպայի խորհրդի վեց անդամ պետությունների լավագույն գործելակերպերի համեմատական վերլուծությունը: Ուսումնասիրության արդյունքների հիման վրա՝ ՆԳՆ-ն մշակել և շրջանառել է օրենսդրական փոփոխությունների նախագծերի փաթեթ՝ ուղղված պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումների ինստիտուտի կատարելագործմանը, դրա լիարժեք կիրառելիության ապահովմանը և միջազգային լավագույն չափանիշներին համապատասխան՝ վերահսկողական ավելի արդյունավետ մեխանիզմների ներդրմանը: Նախագծով կարգավորում են Ոստիկանությունում գործունեությունը դադարեցնելուց հետո աշխատանքի անցնելու հետևանքով առաջացող շահերի բախման հարցերը, սահմանվում են աշխատանքի ընդունման ավելի լայն սահմանափակումներ, որոշ դեպքերում նախատեսվում են «սառեցման» ժամանակահատվածներ և նախատեսվում են մի շարք այլ մանրամասն կարգավորումներ:

117. ԳՐԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում իշխանությունների կողմից տրամադրված տեղեկությունները: ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է Ոստիկանությունում գործունեությունը դադարեցնելուց հետո աշխատանքի վերաբերյալ համեմատական ուսումնասիրության իրականացումը և կատարելագործման մի շարք ուղղությունների վերհանումը: Դրանց թվում են մասնավորապես Ոստիկանության ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող և կարևոր որոշումներ կայացնելու լիազորություններ ունեցող անձանց համար անհատական «սառեցման» ժամանակահատվածի ներդրումը, ՀԾՕ-ում փոփոխություններ կատարելը՝ պաշտոնի դադարեցումից հետո պարտավորությունների շրջանակը և տևողությունը հստակ սահմանելու նպատակով, ինչպես նաև ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց համար «սառեցման» ժամանակահատվածի ընթացքում ֆինանսական շահերի հայտարարագիր ներկայացնելու պահանջի սահմանումը: ԳՐԵԿՈ-ն սպասում է լրացուցիչ տեղեկությունների՝ առաջարկվող միջոցառումների փաստացի ընդունման և կիրառման վերաբերյալ, մասնավորապես՝ երկրի կոնկրետ իրավիճակին համապատասխանեցված ձևով:

118. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xviii հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական xix

119. *ԳԼԵԿՈ-ն առաջարկել է, որ Ոստիկանության ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչությանը տրամադրվեն համապատասխան նյութական, ֆինանսական և կադրային ռեսուրսներ՝ իր գործառույթները նախաձեռնողական և արդյունավետ կերպով իրականացնելու համար:*

120. Իշխանությունները նշում են, որ 2023 թվականին ՆԳՆ-ում ստեղծվել է Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչությունը, որը հակակոռուպցիոն ոլորտի հիմնական կառուցվածքային ստորաբաժանումն է և գործում է Ներքին գործերի նախարարի անմիջական ենթակայության ներքո: Որպես նախարարությունում, դրա ենթակա պետական մարմիններում և հարակից կազմակերպություններում ուսումնասիրություններ, ստուգումներ, կարգապահական քննություններ և օպերատիվ-քննչական գործունեություն իրականացնող ստորաբաժանում՝ Վարչությունը հետապնդում է հետևյալ հիմնական նպատակները. ամրապնդել հանրային վստահությունը ՆԳՆ-ի և Ոստիկանության նկատմամբ, կանխել անձնակազմի կողմից կարգապահական, էթիկայի և բարեվարքության կանոնների հնարավոր խախտումները, բացահայտել կարգապահական, էթիկայի և բարեվարքության կանոնների խախտման բոլոր դեպքերը և վերացնել այդպիսի խախտումների առաջացման հիմքերն ու դրանց նպաստող պայմանները: Կառուցվածքային փոփոխությունների արդյունքում Վարչության հաստիքային ապահովվածությունը զգալիորեն մեծացել է՝ նպատակ ունենալով ապահովելու համապատասխան մարդկային ռեսուրսներ՝ դրա գործառույթների պատշաճ իրականացման համար: Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության հաստիքային ապահովվածությունը նախորդ տարվա 64%-ից աճել է մինչև 67%: Ներկայումս գործադրվում են ջանքեր Վարչությունն անհրաժեշտ գույքով, տեխնիկական սարքավորումներով և գործիքներով լիարժեք ապահովելու ուղղությամբ:

121. ԳՐԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում ներկայացված տեղեկությունները և ողջունում է Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության կադրային ռեսուրսների ամրապնդումը: Այնուամենայնիվ, հաստիքների 33%-ը շարունակում է մնալ թափուր, ինչը զգալի մասնաբաժին է: Վարչության նյութական և ֆինանսական ռեսուրսների բարելավման վերաբերյալ տեղեկություններ չեն ստացվել: ԳՐԵԿՈ-ն համարում է, որ հանձնարարականը կատարելու համար դեռևս անհրաժեշտ են լրացուցիչ քայլեր, և սպասում է այս մասով հետագա զարգացումների⁶:

122. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ XIX հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական XX

123. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է՝ i) վերացնել այն հնարավորությունը, որ ազդարարն իր հաղորդումը ներկայացնի իր անմիջական ղեկավարին՝ ազդարարի անանունությունն ավելի լավ պաշտպանելու նպատակով, ii) մշակել ներքին ազդարարման արդյունավետ ուղիներ, այդ թվում՝ հաղորդումների ստացման և մշակման ընթացակարգերի ընդունման միջոցով, որոնք երաշխավորում են ազդարարների գաղտնիությունը, և iii) բարձրացնել իրազեկվածության մակարդակն ինչպես ներքին, այնպես էլ հանրային ազդարարման ուղիների և պաշտպանության մեխանիզմների վերաբերյալ՝ Ոստիկանությունում ազդարարումը խթանելու և խրախուսելու նպատակով:*

124. Իշխանությունները հայտնում են, որ Արդարադատության նախարարությունը մշակել է «Ազդարարման համակարգի մասին» օրենքում փոփոխությունների նախագիծ: Այդ նախագիծը շրջանառվել է համապատասխան

---

⁶ Հայաստանի իշխանությունները ԳՐԵԿՈ-ին նրա 103-րդ լիազումար նիստի ընթացքում տեղեկացրել են, որ Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչությանը տրամադրվել են զգալի լրացուցիչ ռեսուրսներ, այդ թվում՝ ֆինանսական, նյութական և կադրային: Այս զարգացումը, ինչպես նաև Հայաստանի կողմից տրամադրվելիք լրացուցիչ տեղեկությունները կարտացոլվեն հաջորդ համապատասխանության զեկույցում:

շահագրգիռ կողմերի շրջանում, լրամշակվել է ստացված մեկնաբանությունների հիման վրա, ամփոփվել և ներկայացվել է Վարչապետի աշխատակազմ, որտեղ ներկայումս իրականացվում է դրա վերջնականացման գործընթացը: Իշխանությունները նաև հղում են կատարում 2025 թվականի սեպտեմբերի 16-ին համապատասխան պետական մարմինների և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ տեղի ունեցած քննարկմանը, որը վերաբերում էր ազդարարման համակարգի կատարելագործմանը և Հակակոռուպցիոն ռազմավարությամբ ու դրանից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացմանը:

125. Իշխանությունները հանձնարարականի «i» մասի վերաբերյալ նշում են, որ փոփոխությունների նախագծով կվերացվի ներքին ազդարարումն անմիջական ղեկավարի միջոցով իրականացնելու պարտավորությունը՝ այդպիսով նվազեցնելով նույնականացման ռիսկը և ուժեղացնելով ազդարարի անանունության պաշտպանությունը: Ավելին, իշխանությունները նշում են, որ այս համակարգը նախատեսում է հաղորդման բազմակի ուղիներ, այդ թվում՝ լիարժեք անանունությունն ապահովող մեխանիզմներ, որոնք թույլ են տալիս ազդարարներին ներկայացնել հաղորդումներ առանց իրենց անմիջական ղեկավարի կամ որևէ այլ աստիճանակարգային օղակի ներգրավման:

126. Իշխանությունները հանձնարարականի «ii» մասի վերաբերյալ նշում են, որ փոփոխությունների նախագծով ներքին հաղորդման համար պատասխանատու մարմինները կպարտավորվեն ստեղծել ներքին ազդարարման ուղիներ և ընթացակարգեր՝ ապահովելով ազդարարների գաղտնիությունը և հաղորդումների պատշաճ ու օբյեկտիվ քննությունը: Նրանք նաև հայտնում են, որ «Ազդարարման համակարգի մասին» գործող օրենքի համաձայն՝ ՆԳՆ-ում և դրա ենթակա մարմիններում նշանակվել են պատասխանատու անձինք՝ ներքին և արտաքին ազդարարման դեպքում հաղորդումների պատշաճ հաշվառումն ու ձևակերպումն ապահովելու նպատակով:

127. Իշխանությունները հանձնարարականի «iii» մասի վերաբերյալ հայտնում են, որ Ներքին գործերի նախարարության կայքէջում հրապարակվել է 2025 թվականի ազդարարման վերաբերյալ տարեկան վիճակագրական զեկույցը: Նույն

կայքէջում հասանելի է ազդարարման միասնական էլեկտրոնային հարթակը, ինչպես նաև պարբերաբար հրապարակվում են ազդարարման ընթացակարգի և հաղորդման առկա մեխանիզմների վերաբերյալ տեղեկություններ: Նրանք նաև նշում են, որ Նախարարության կառուցվածքային ստորաբաժանումների և ենթակա մարմինների ղեկավարների շրջանում տարածվել է *«Ազդարարման Ձեր թվային իրավունքը»* ձեռնարկը, և պարբերաբար շրջանառվում են բացատրական գրություններ՝ ազդարարման հաղորդումների գաղտնիության վերաբերյալ երաշխիքներով: Իշխանությունները հավելում են, որ Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչությունը 2024 թվականին ստացել է ազդարարման 11 հաղորդում, իսկ 2025 թվականին՝ 18 (որոնցից 9-ը որակվել են որպես ազդարարման հաղորդումներ): Ներքին գործերի նախարարությունը 2026 թվականի առաջին եռամսյակում ստացել է ազդարարման հինգ հաղորդում, որոնցից մեկը փոխանցվել է Հակակոռուպցիոն կոմիտե, մեկ դեպքով իրականացվում է ուսումնասիրություն, իսկ երեքը չեն հանգեցրել հետագա գործողությունների:

128. ԳՐԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում ներկայացված տեղեկությունները: ԳՐԵԿՈ-ն հանձնարարականի «i» մասի վերաբերյալ նշում է, որ «Ազդարարման համակարգի մասին» օրենքի փոփոխությունների նախագծով կվերացվի ազդարարի՝ իր անմիջական ղեկավարին հաղորդում ներկայացնելու հնարավորությունը: Փոխարենը նրանցից կպահանջվի հաղորդումը ներկայացնել անմիջական ղեկավարի վերադասին, ղեկավարի վերադասի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող այլ անձի կամ իրավասու մարմնի ղեկավարի լիազորած անձին: Փոփոխությունների նախագծի ընդունմանը սպասելով՝ հանձնարարականի այս մասը կատարվել է մասամբ:

129. ԳՐԵԿՈ-ն հանձնարարականի «ii» մասի վերաբերյալ նշում է, որ իշխանությունների տրամադրած նախագիծը շահագրգիռ մարմինների համար պարունակում է ներքին ազդարարման ընթացակարգեր ստեղծելու ընդհանուր պարտավորություն՝ ապահովելով հաղորդումների գաղտնիությունն ու պատշաճ ուսումնասիրությունը: Սա ճիշտ ուղղությամբ ձեռնարկված համապատասխան քայլ է: Այնուամենայնիվ, ԳՐԵԿՈ-ն նկատում է, որ փոփոխությունների նախագիծը

դեռ չի ընդունվել, և հաղորդումներ ստանալու և մշակելու կոնկրետ ներքին ընթացակարգեր չեն ներկայացվել ուսումնասիրության համար՝ բացառությամբ ընդհանուր օրենսդրական առաջարկի: Ուստի ԳՐԵԿՈ-ն չի կարող հանձնարարականի «ii» մասը համարել կատարված:

130. ԳՐԵԿՈ-ն հանձնարարականի «iii» մասի առնչությամբ ողջունում է իշխանությունների կողմից իրականացված իրազեկման և տեղեկատվական միջոցառումները: Այն մասնավորապես նկատում է, որ «Ազդարարման Ձեր թվային իրավունքը» ձեռնարկը բացատրում է ազդարարման միասնական էլեկտրոնային հարթակի կիրառումը և դրա հետ կապված անանունության երաշխիքները: Ստացված ազդարարման հաղորդումների թվի աճը նույնպես հուսադրող ցուցանիշ է, որը վկայում է համակարգի նկատմամբ ավելի մեծ վստահության մասին: ԳՐԵԿՈ-ն խրախուսում է իշխանություններին շարունակել Ոստիկանության ծառայողներին իրազեկել համակարգի նախատեսվող բարելավումների մասին դրանց ընդունումից հետո, այդ թվում՝ վերապատրաստումների և իրազեկման մակարդակը բարձրացնելուն ուղղված նախաձեռնությունների միջոցով: Հանձնարարականի այս մասը կարելի է համարել բավարար կատարված:

131. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ XX հանձնարարականը կատարվել է մասամբ:

Հանձնարարական XXI

132. ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է ապահովել, որ գործնականում ամբողջությամբ իրականացվի Մարդու իրավունքների պաշտպանի գործառնություններն ազդարարների պաշտպանության գործում:

133. Իշխանությունները հայտնում են, որ գործող օրենսդրությամբ Մարդու իրավունքների պաշտպանին վերապահվում են ազդարարների պաշտպանության հետ կապված լիազորություններ, այդ թվում՝ գաղտնի խորհրդատվությունների տրամադրումն ու իրավական աջակցությունն ազդարարներին: Բացի այդ, «Ազդարարման համակարգի մասին» օրենքի փոփոխությունների նախագծով

կբարձրացվի իրավական հստակության աստիճանը՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանին հստակ նշանակելով որպես ազդարարների պաշտպանության համար պատասխանատու մարմին: Իշխանությունները նաև ընդունում են, որ Գրասենյակին առնվազն երեք աշխատակիցների հատկացումը և համապատասխանաբար հատուկ ստորաբաժանման ստեղծումն անհրաժեշտ է համարվում, քանի որ դա Գրասենյակին հնարավորություն կտա ապահովելու ազդարարների լիարժեք պաշտպանությունը, ինչպես նախատեսված է ներպետական և միջազգային իրավական փաստաթղթերով: Նրանք նաև բացատրում են, որ օրենսդրության ընդունումից և ուժի մեջ մտնելուց հետո Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակին կհատկացվեն անհրաժեշտ ինստիտուցիոնալ, մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսներ՝ իր լիազորություններն արդյունավետորեն իրականացնելու համար:

134. Իշխանությունները նաև նշում են, որ Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակում ազդարարների իրավունքների պաշտպանության հետ կապված գործունեության համակարգումն իրականացվում է նշանակված ներկայացուցիչների կողմից, և որ Պաշտպանն ամփոփում և տարեկան հաղորդման մեջ հրապարակում է ազդարարմանը վերաբերող տեղեկություններն ու վիճակագրությունը: Ավելին, գրասենյակն իրականացրել է իրազեկման մի շարք միջոցառումներ, ներառյալ՝ այցելություններ, քննարկումներ, 2025 թվականի նոյեմբերին հրապարակված տեսանյութ և 2025 թվականի դեկտեմբերին հեռարձակված հանրային ռադիոհաղորդում:

135. ԳՐԵԿՈ-ն ի գիտություն է ընդունում այս զարգացումները: ԳՐԵԿՈ-ն իշխանությունների կողմից նշված օրենքի փոփոխության առնչությամբ հիշեցնում է, որ Գնահատման զեկույցում Մարդու իրավունքների պաշտպանի (Օմբուդսմեն) գրասենյակի գործառույթների վերաբերյալ մտահոգություն չի արտահայտվել, այլ անդրադարձ է արվել այն հարցին, թե արդյոք գործող կարգավորումները, մասնավորապես՝ այս մարմնին հատկացված մարդկային ռեսուրսները (այցի պահին՝ մեկ աշխատակից) բավարար էին Գրասենյակի գործառույթների արդյունավետ իրականացման համար (տե՛ս 292-րդ պարբերությունը): ԳՐԵԿՈ-ն այս առնչությամբ նշում է, որ իշխանություններն ընդունել են, որ Մարդու

իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի ներկայիս ռեսուրսները դեռևս բավարար չեն ազդարարների պաշտպանության լիազորությունը լիարժեք և արդյունավետ իրականացնելու համար, և որ անհրաժեշտ են լրացուցիչ հաստիքներ ու հատուկ ստորաբաժանում: Ռեսուրսների ապահովման խնդիրը դեռևս շարունակում է մնալ չլուծված:

136. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ XXI հանձնարարականը չի կատարվել:

Հանձնարարական XXI

137. *ԳՐԵԿՈ-ն առաջարկել է ապահովել անկախ և արդյունավետ քննություն Ոստիկանության ծառայողների կողմից թույլ տրված լուրջ հակաիրավական գործողությունների դեպքերի վերաբերյալ՝ անկախ դրանց նախնական իրավական որակավորումից (քրեական/ոչ քրեական):*

138. Իշխանությունները հայտնում են, որ ՆԳՆ ստեղծումից հետո Ոստիկանությունն այլևս չունի ներքին կամ կարգապահական քննություններ իրականացնելու լիազորությամբ օժտված կառուցվածքային ստորաբաժանում: Այս գործառույթներն այժմ իրականացվում են Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության կողմից, որն ինստիտուցիոնալ առումով առանձնացված է Ոստիկանության ստորաբաժանումներից և ունի մասնագիտացված բաժիններ, որոնք, ի թիվս այլնի, պատասխանատու են Ոստիկանության ծառայողների հետ կապված քննությունների համար: Իշխանություններն ավելացնում են, որ ներքին կամ կարգապահական քննությունները կարող են նախաձեռնվել ցանկացած պահի, երբ հայտնի են դառնում ենթադրյալ խախտման վերաբերյալ տեղեկություններ՝ անկախ այդ տեղեկությունների աղբյուրից, ներառյալ՝ ստուգումները, զանգվածային լրատվության միջոցների հրապարակումները, ազդարարման անանուն ներկայացված հաղորդումները և այլ աղբյուրներ: Խախտումների հաստատումը և կարգապահական տույժերի կիրառումը չեն իրականացվում Վարչության կամ Նախարարության որևէ այլ ստորաբաժանման կողմից, այլ վերապահված են Կարգապահական անկախ հանձնաժողովին: Հանձնաժողովը գործում է

համապատասխան իրավական շրջանակի հիման վրա և ներառում է ինչպես նախարարության ներկայացուցիչներ, այնպես էլ քաղաքացիական հասարակության անդամներ՝ գործելով ինքնուրույն և որոշումներ ընդունելով բաց քվեարկությամբ, որոնք նախարարի կողմից ենթակա են պարտադիր կատարման: Եթե բացահայտված փաստերը, ըստ ամենայնի, հանգեցնելու են քրեական պատասխանատվության, ապա համապատասխան նյութերն ուղարկվում են Քննչական կոմիտե:

139. Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության կողմից տեղեկություններն ստացվելուց հետո իրականացվող գործելակերպի վերաբերյալ իշխանությունները նշում են, որ համակարգը գործում է անհապաղ արձագանքի սկզբունքով: Հնարավոր խախտման տարրերի մասին վկայող տեղեկություններ ստացվելուն պես իրավասու ստորաբաժանումն անմիջապես հարուցում է ուսումնասիրություն/քննություն՝ անկախ այն հանգամանքից, թե արդյոք արդեն իսկ ակնհայտ են քրեական հանցագործության նախանշաններ: Այս փուլում անհապաղ իրականացվում են անհրաժեշտ բոլոր ընթացակարգային գործողությունները, այդ թվում՝ ապացույցների հավաքումը, հարցազրույցները համապատասխան անձանց հետ և անհրաժեշտության դեպքում՝ դատական փորձաքննությունների նախաձեռնումը՝ նպատակ ունենալով որոշելու ենթադրյալ խախտման բնույթը: Եթե հաստատվում է, որ վարքագիծը քրեական հանցանք է, ապա նյութերն անհապաղ փոխանցվում են համապատասխան քննչական մարմիններին՝ օրենքին համապատասխան:

140. Իշխանությունները նաև նշում են, որ Վարչությունում 2024 թվականին իրականացվել է 1 911 ներքին քննություն և ուսումնասիրություն, որոնցից 1 784-ը վերաբերել են Ոստիկանության ծառայողներին, և արդյունքում կիրառվել է 632 կարգապահական տույժ, այդ թվում՝ 561-ը Ոստիկանության ծառայողների նկատմամբ: Ըստ տեղեկությունների՝ 2025 թվականի առաջին տասնմեկ ամիսներին իրականացվել է 1 628 ներքին քննություն և ուսումնասիրություն, որոնցից 1 488-ը վերաբերել են Ոստիկանության ծառայողներին, և արդյունքում կիրառվել է 552 կարգապահական տույժ, այդ թվում՝ 497-ը Ոստիկանության ծառայողների նկատմամբ: Վարչությունը 2026 թվականի առաջին եռամսյակում իրականացրել է

ընդհանուր 531 կարգապահական/ներքին քննություն և ուսումնասիրություն, այդ թվում՝ 499 կարգապահական/ներքին քննություն: Դրանցից 458-ը վերաբերել են Ոստիկանության ծառայողներին:

141. ԳՐԵԿՈ-ն ողջունում է Հայաստանի կողմից տրամադրված պարգաբանումները՝ կապված կանոնների հնարավոր խախտումների վերաբերյալ տեղեկություններ ստանալու դեպքում Ներքին անվտանգության և հակակոռուպցիոն վարչության կողմից կիրառվող գործելակերպի հետ: ԳՐԵԿՈ-ն կարծում է, որ անհապաղ արձագանքման սկզբունքի կիրառումը խիստ կարևոր է Ոստիկանության ծառայողների կողմից թույլ տրված լուրջ հակաիրավական գործողությունների արդյունավետ քննության համար, և վստահ է, որ այն կկիրառվի բոլոր դեպքերում՝ անկախ դրանց վերջնական իրավական որակավորումից: Բացի այդ, ԳՐԵԿՈ-ն դրականորեն է նշում, որ քննչական գործառնություններն այլևս չեն իրականացվում հենց Ոստիկանության ներսում, այլ փոխարենը դրանք իրականացվում են Ոստիկանության կառուցվածքից դուրս գործող մասնագիտացված ստորաբաժանման կողմից: Այս մոտեցումն ի չիք է դարձնում այն մտահոգությունը, որ Ոստիկանությունն ինքն իրեն չպետք է քննի:

142. ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ xxii հանձնարարականը կատարվել է բավարար:

III. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

143. Վերոգրյալի համաձայն՝ ԳՐԵԿՈ-ն եզրակացնում է, որ Հայաստանը բավարար կատարել է Հինգերորդ փուլի գնահատման զեկույցում նշված 22 հանձնարարականներից վեցը: Մնացած 16 հանձնարարականներից 15-ը կատարվել են մասամբ, իսկ մեկը չի կատարվել:

144. Ավելի կոնկրետ, i, xiii-xvi և xxii հանձնարարականները կատարվել են բավարար, ii-xii և xvii-xx հանձնարարականները կատարվել են մասամբ, իսկ xxi հանձնարարականը չի կատարվել:

145. ԳՐԵԿՈ-ն բարձրագույն գործադիր մարմինների առնչությամբ ողջունում է այն փաստը, որ Հայաստանը պատշաճ կերպով հաշվի է առել բոլոր

հանձնարարականները և ձեռնարկել դրական քայլեր դրանց իրականացման ուղղությամբ, այդ թվում՝ ԲՊԱ-ների վարքագծի կարգավորման, արարողակարգային ծախսերի հետ կապված գնումների թափանցիկության, քաղաքացիական հասարակության մասնակցության, լոբբինգի, ԲՊԱ-ների շրջանում շահերի բախման վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակի բարձրացման և Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովին համապատասխան ռեսուրսներ տրամադրելու մասով ձեռնարկված քայլերը: Ընդհանուր առմամբ, թեև գրեթե բոլոր հանձնարարականների լիարժեք կատարման համար անհրաժեշտ է լրացուցիչ աշխատանք, այնուամենայնիվ ԳԲԵԿՈ-ն խրախուսում է Հայաստանին շարունակել ջանքեր գործադրել և վստահ է, որ նախատեսված միջոցառումների իրականացումը կամրապնդի դրա հակակոռուպցիոն շրջանակը:

146. ԳԲԵԿՈ-ն իրավապահ մարմինների առնչությամբ գոհունակությամբ ընդունում է ընդհանուր առմամբ այս ոլորտում Հայաստանի կողմից արձանագրված նշանակալի առաջընթացը, մասնավորապես՝ Ոստիկանության գործունեության թափանցիկության և հաղորդակցման, հակակոռուպցիոն աշխատանքային ծրագրի ընդունման, Ոստիկանության ծառայողների վերապատրաստման և Ոստիկանության ծառայողների կողմից թույլ տրված հակաօրինական գործողությունների քննության ոլորտներում: Այս թեմաներին առնչվող հանձնարարականները պատշաճ կերպով կատարվել են: Ավելին, դրական քայլեր են արձանագրվել գրեթե բոլոր մյուս հանձնարարականների ուղղությամբ, այդ թվում՝ Ոստիկանության ուժերում կանանց ներկայացվածության, բարեվարքության ստուգումների, պաշտոնի դադարեցումից հետո կիրառվող սահմանափակումների և ազդարարների պաշտպանության ուղղությամբ: Չնայած այս զարգացումներին՝ հանձնարարականների լիարժեք կատարման համար անհրաժեշտ են լրացուցիչ միջոցառումներ և ջանքեր: ԳԲԵԿՈ-ն այս առնչությամբ նշում է, որ Հայաստանը պետք է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնի ազդարարների պաշտպանության գործում Մարդու իրավունքների պաշտպանի գործառնություններին վերաբերող հանձնարարականին, քանի որ դա միակ հանձնարարականն է, որը նույնիսկ մասամբ չի կատարվել: ԳԲԵԿՈ-ն խրախուսում է Հայաստանին շարունակել դրական զարգացումներ գրանցել ու ջանքեր գործադրել և ակնկալում է

հետագա առաջընթաց:

147. ԳՐԵԿՈ-ն վերոգրյալի համաձայն նշում է, որ հաջորդ 18 ամիսների ընթացքում անհրաժեշտ է ապահովել լրացուցիչ առաջընթաց՝ հանձնարարականների բավարար կատարումն ապահովելու համար: Կանոնակարգի վերանայված 31bis կանոնի 8.2 կետի համաձայն՝ ԳՐԵԿՈ-ն կոչ է անում Հայաստանի պատվիրակության ղեկավարին մինչև 2027 թվականի դեկտեմբերի 31-ը ներկայացնել լրացուցիչ տեղեկություններ՝ չկատարված հանձնարարականների, մասնավորապես՝ ii-xii և xvii-xxi հանձնարարականների կատարման վերաբերյալ:

148. ԳՐԵԿՈ-ն Հայաստանի իշխանություններին կոչ է անում առաջին իսկ հնարավորության դեպքում թույլատրելու սույն զեկույցի հրապարակումը և ապահովելու հանրության համար հասանելի՝ ազգային լեզվով դրա թարգմանությունը: